

"Mun mielestä se ei pidä paikkaansa että intti tekis pojista miehiä." Varusmiespalvelus nuorten aikuisten miesten kokemana
Laura Haajanen

Aikuiskasvatustieteen kandidaatintutkielma
Kevätlukukausi 2017
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Haajanen, Laura. 2017. "Mun mielestä se ei pidä paikkaansa että intti tekis pojista miehiä." Varusmiespalvelus nuorten aikuisten miesten kokemana. Aikuiskasvatustieteen kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 48 sivua.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä, millaisia nuorten aikuisten miesten kokemukset varusmiespalveluksesta ovat. Lisäksi haluttiin selvittää, miten nuoret aikuiset miehet kokivat mieheyden palvelusaikanaan. Näitä kokemuksia tarkasteltiin teoreettisessa viitekehyksessä osana yksilön toimijuuden muovautumista. Tutkimukseen osallistujat olivat 1-3 vuotta sitten varusmiespalveluksen päättäneitä, johtajakoulutuksen käyneitä nuoria aikuisia miehiä. Tutkimusaineisto hankittiin teemahaastatteluin. Aineiston analyysi toteutettiin teemoitellen ja teoriaohjaavan analyysin keinoin.

Tutkimusaineistosta muodostettiin neljä teemaa, joita jokainen haastateltu toi keskeisesti ilmi kokemuksissaan varusmiespalveluksesta. Näitä teemoja olivat aikuistuminen, laitospelämä, sotilaskuri ja mieheys. Tutkimuksen tulokset osoittivat varusmiespalveluksen muovaavan nuoren aikuisen miehen toimijuutta erityisesti aikuistumiskehityksen kautta. Aikuistumisen käsite liitettiin vahvasti johtamistaitoihin, vastuunkantoon ja epämukavuuden sietokykyyn. Aikuistuminen nähtiin lisäksi rohkeutena ilmaista oma mielipiteensä ja riippumattomuutena muista ihmisistä. Haastateltujen kokemukset mieheydestä palvelusaikana jäivät verrattain vähäisiksi, ja mieheyden nähtiin korostuvan lähinnä armeijan ryhmätoiminnassa.

Tämän tutkimuksen tulokset olivat monilta osin samankaltaisia aiempien tutkimusten kanssa. Eroja suhteessa aikaisempaan tutkimukseen havaittiin varusmiesten sotilaskurin ja mieheyden kokemusten yhteydessä. Tutkimuksen tuloksia on mahdollista hyödyntää muun muassa varusmiespalveluksen kehittämistyössä.

Asiasanat: varusmiespalvelus, nuori aikuinen, aikuistuminen, mieheys, toimijuus

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	VARUSMIESPALVELUS SUOMESSA	7
	2.1 Yleistä suomalaisesta varusmiespalveluksesta	7
	2.2 Suomalainen asevelvollisuuslaki.....	7
	2.3 Suomalainen nuori varusmiespalveluksessa	8
3	AIKUISTUMINEN, TOIMIJUUS JA VARUSMIES	11
	3.1 Toimijuuden ulottuvuudet elämänkaaren eri vaiheissa	13
	3.2 Mieheys, sukupuoli ja toimijuus.....	14
	3.3 Varusmiespalvelus kasvatustaitoksena	17
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	20
	4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	20
	4.2 Tutkimukseen osallistujat.....	21
	4.3 Aineiston keruu.....	22
	4.4 Aineiston analyysi	24
5	TULOKSET	26
	5.1 Aikuistuminen.....	27
	5.2 Laitoselämä	30
	5.3 Sotilaskuri	31
	5.4 Mieheys	33
6	POHDINTA	35
	6.1 Johtopäätökset.....	35
	6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	39

6.3 Jatkotutkimushaasteet	41
LÄHTEET	43
LIITTEET	48

1 JOHDANTO

Nuoren aikuisen elämään kuuluu monenlaisia elämänmuutoksia, valintoja, mahdollisuuksia ja siirtymiä kohti aikuisuutta. Valintojen ja tarjolla olevien mahdollisuuksien pohjalta yksilö rakentaa omaa elämänkaartaan mielekkääksi (Eteläpelto, Heiskanen & Collin 2011, 9). Varusmiespalvelukseen siirtyvä nuori aikuinen mies on elämänvaiheessa, jossa kehitystehtäviin kuuluvat muun muassa itsenäistyminen, kouluttautuminen ja elämää suuntaavien perusvalintojen tekeminen. Näinä vuosina tapahtuu myös siirtymä nuoruudesta varhaisaikuisuuteen, jolloin syntyy edellytyksiä aikuisen elämänrakenteen omaksumiselle. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 164.)

Varusmiespalveluksen voidaan todeta olevan nuorten miesten institutionaalisen kasvatusketjun viimeinen lenkki, jonka lähes 80 % ikäluokan miehistä suorittaa (Ojajärvi 2012, 215). Armeijan voidaan todeta olevan edelleen varsin miesvaltainen, joka mahdollisesti osaltaan korostaa instituution miehisyyttä. Länsimaisissa kulttuureissa perinteisesti miehisiin piirteisiin on liitetty muun muassa itsenäisyyttä, aktiivisuutta, aggressiota, vahvuutta ja rationaalisuutta (Swain 2016, 5).

Tässä tutkimuksessa nuoren aikuisen miehen kokemuksia varusmiespalveluksesta tarkastellaan toimijuuden teoreettisesta viitekehyksestä käsin. Toimijuuden käsitteen merkitystä onkin viime aikoina korostettu aikuiskasvatustieteen teorioissa sekä tutkimuksessa (Eteläpelto, Vähäsantanen & Hökkä 2013, 46). Toimijuus on yhdistetty niihin yksilön päätöksenteon ja valintojen prosesseihin, jotka ovat pääasiassa individualistisia, proaktiivisia, luovia ja riippumattomia ulkoisista paineista (Rudd & Evans 1998, 51). Toimijuuden käsitteen voidaan nähdä muotoutuvan toiminta-sanasta käsin, mutta toimijuuden yhteydessä toiminta tulee nähdä monipuolisesti sekä mentaalisina että konkreettisina prosesseina (Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 21). Toimijuutta voidaan tarkastella myös sosio-kulttuurisista olosuhteista ja yksilön autonomiasta käsin, jolloin nämä molemmat tekijät ohjaavat sekä mahdollistavat yksilön toimijuuden kehittymisen (Vä-

häsantanen & Eteläpelto 2015, 12). Ihminen ei tee valintojaan tyhjiössä, vaan ihmisten usein tiedostamattomat sosiaaliset, taloudelliset, kulttuurilliset ja aineelliset edellytykset määrittävät vahvasti heidän valintojaan sekä myös osaltaan rajoittavat mahdollisuuksia ja valinnanvapautta (Eteläpelto ym. 2011, 12).

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä, millaisia nuorten aikuisten miesten kokemukset varusmiespalveluksesta ovat. Lisäksi tutkimuksessa haluttiin selvittää, miten varusmiespalveluksen suorittaneet nuoret aikuiset miehet kokivat mieheyden palvelusaikanaan. Tutkimuksessa tarkasteltiin teoreettisen viitekehyksen avulla miten nämä kokemukset muovasivat nuoren aikuisen miehen toimijuutta. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä toimi teemahaastattelu. Aineiston analyysi suoritettiin teemoitellen ja teoriaohjaavan analyysin keinoin.

Tämän tutkimuksen kontekstissa aikaisempaa tutkimusta ovat tehneet muun muassa Leskinen, Sinkko ja Virtanen (2012). He ovat tutkineet, millainen kasvattava vaikutus varusmiespalveluksella on yksilön näkökulmasta. Lisäksi Ojajarvi (2012) on tutkinut varusmiespalvelusta kasvatuslaitoksena. Aikaisempaa tutkimusta suomalaisesta varusmiespalveluksesta toimijuuden muovaajana ei ole juurikaan tehty, jonka vuoksi aiheen tutkiminen juuri tästä näkökulmasta koettiin erityisen merkitykselliseksi. Tässä tutkimuksessa tarkasteltavana oli myös mieheyden kokemus varusmiespalvelusaikana. Tätä voidaan pitää merkittävänä tutkimustehtävänä muun muassa siksi, että Leskinen ym. (2012, 7) totesivat tutkimuksessaan, ettei sanonnan ”intti tekee pojista miehiä” merkitystä ole koskaan puolustusvoimien piirissä juuri pohdittu.

2 VARUSMIESPALVELUS SUOMESSA

2.1 Yleistä suomalaisesta varusmiespalveluksesta

Varusmiespalveluksen tarkoitus on määritelty asevelvollisuuslain 36 pykälässä seuraavasti: ”Varusmiespalveluksen aikana asevelvolliset koulutetaan ja harjaannutetaan sotilaallisen maanpuolustuksen tehtäviin ja siten osaltaan luodaan edellytykset sodan ajan varalta tarvittavien joukkokokonaisuuksien tuottamiselle (Asevelvollisuuslaki 2007/1438 § 36).”

Suomalainen varusmiespalvelus koostuu kahdesta osasta: perus- ja erikoiskoulutuskaudesta. Varusmiespalveluksen peruskoulutuskauden aikana opetetaan sotilaan perustaidot, tehdään tarvittavat soveltuvuus- ja kuntotestit sekä arvioidaan soveltuvuus erikoiskoulutukseen tai johtajakoulutukseen. Erikoiskoulutuskaudella annetaan koulutus miehistön tehtäviin, erityistaitoa vaativiin miehistön tehtäviin ja vaativimpiin miehistön erityistehtäviin. Johtajakoulutuskaudella annetaan koulutus aliupseerin ja upseerin tehtäviin. (Asevelvollisuuslaki 2007/1438 § 36.)

Varusmiespalvelusaika määräytyy asevelvollisuuslain 37 pykälän mukaisesti siten, että miehistön tehtäviin koulutettavalla kesto on 165 päivää ja miehistön erityistaitoa vaativiin tehtäviin koulutettavalla 255 päivää. Upseeriksi, aliupseeriksi ja miehistön vaativimpiin erityistehtäviin koulutettavalla palveluksen kesto on 347 päivää. (Asevelvollisuuslaki 2007/1438 § 37.)

2.2 Suomalainen asevelvollisuuslaki

Suomalaisen asevelvollisuuslain 2 pykälän mukaisesti: ”Jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen sen vuoden alusta, jona hän täyttää 18 vuotta sen vuoden loppuun jona hän täyttää 60 vuotta, jollei jäljempänä toisin säädetä.” Asevelvollisuuslaissa on säädetty asevelvollisuuden suorittamiseen kuuluvan varusmiespalvelus, kertausharjoitus, ylimääräinen palvelus ja liike-

kannallepanon aikainen palvelus sekä osallistuminen kutsuntaan ja palveluskelpoisuuden tarkastukseen. Jokainen asevelvollinen on joko palveluksessa tai kuuluu reserviin tai varareserviin. (Asevelvollisuuslaki 2007/1438 § 2.)

Ennen varusmiespalveluksen suorittamista kartoitetaan asevelvollisen palveluskelpoisuus. Palveluskelpoisuudesta on säädetty asevelvollisuuslain 9 pykälässä seuraavasti: ”Asevelvollisen palveluskelpoisuudella tarkoitetaan sitä, että asevelvollinen suoriutuu tässä laissa tarkoitettusta palveluksesta eikä vaaranna omaa tai muiden palvelusturvallisuutta.” Asevelvollisen palveluskelpoisuudesta päätetään tietojen perusteella, jotka asevelvollisesta, hänen terveydentilastaan sekä hänen fyysisestä ja henkisestä suorituskyvystään saadaan. (Asevelvollisuuslaki 2007/1438 § 9.)

Asevelvollinen voidaan 10 pykälän mukaisesti vapauttaa palveluksesta rauhan aikana, jos hänellä on vaikea vamma tai sairaus, joka estää palveluksen asevelvollisena. Lisäksi vapautus voidaan antaa, jos hänen todetaan terveydentilansa vuoksi olevan kykenemätön palvelukseen niin pitkän ajan, ettei hänen kouluttamisensa myöhemminkään olisi tarkoituksenmukaista, tai jos hän on vaaraksi palvelusturvallisuudelle. (Asevelvollisuuslaki 2007/1438 § 10.) Asevelvollisen palveluskelpoisuus määritellään kutsunnassa ja sen perusteella päätetään asevelvollisen palveluksesta (Asevelvollisuuslaki 2007/1438 § 12).

2.3 Suomalainen nuori varusmiespalveluksessa

Varusmiespalveluksen päämääränä on tuottaa puolustusvoimien sodan ajan joukkoihin sijoitettavaksi hyvän suorituskyvyn omaavia joukkoja ja hyvän osaaamisen sekä toimintakyvyn omaavaa henkilöstöä (Varusmies 2017, 12). Asevelvollisuusaikanaan varusmies saa koulutusta, jonka avulla pystytään tehokkaasti puolustamaan Suomea (Varusmies 2017, 10).

Näiden päämäärien ja tavoitteiden lisäksi varusmiespalvelusaika on nuorelle kuitenkin myös paljon muuta. Palvelus koostuu hierarkkiselle laitokselle tyypillisestä arjesta ja erilaisista vapaa-ajan aktiviteeteista. Varusmiehen elämä ja

arki rakentuvat tämän instituution sisään koko palveluksen ajan. Monelle nuorelle armeija onkin ensimmäinen paikka, jossa irtaudutaan kodista ja on tultava toimeen omillaan. Lisäksi se on paikka, jossa nuori opettelee sosiaalisia taitoja, itsestä huolehtimista ja itsehillintää. (Hoikkala, Salasuo & Ojajärvi 2009, 409.)

Armeijaa voidaan pitää suomalaisuuden instituutiona, ja sellaisenaan tutuna laitoksena kansalaisille. Varusmiespalvelusaika on itsessään eräänlainen elämän poikkeustila, jossa ulkoapäin ohjattavuus ja vapauden riisto ovat jokaisen varusmiehen kohtaamia asioita. Armeijalla on sotilaskoulutuksen lisäksi myös muita tehtäviä, joita se tietoisesti ja tiedostamattaan toteuttaa. Näitä tehtäviä ovat muun muassa liikunta, kansalaiskasvatus, ruokailu ja terveys, sosiaalinen vuorovaikutus sekä palveluksen synnyttämät sosiaalipsykologiset prosessit. (Hoikkala ym. 2009, 10.) Palvelus itsessään sisältääkin monia osatekijöitä, jotka vaikuttavat varusmiespalveluksen menestyksekkääseen suorittamiseen ja onnistumiseen. Näitä osatekijöitä ovat muun muassa ruokahuolto, majoitus, terveydenhuolto sekä varusmiestoimikunnat (Varusmies 2017, 24-25).

Arkikäytännöt palveluksessa koostuvat virallisen ja epävirallisen organisaation yhteistyön kautta, jonka vuoksi piilo-opetus suunnitelman käsitteen voidaan nähdä toteutuvan armeijan toiminnassa (Hoikkala ym. 2009, 29). Piilo-opetus suunnitelma on luonteeltaan vaikeasti ennakoitavissa oleva, jatkuvasti muuttuva ja dynaaminen. Se ei noudata ennalta suunniteltuja sääntöjä, normeja tai näkökulmia. (Paju 2011, 18-26.) Armeija instituutiona toteuttaa myös epävirallisia, tiedostamattomia tehtäviä, joita ei ole kirjattu sen tavoitteisiin. Tarkasteltaessa armeijaa oppimisympäristönä on sen todettu olevan sosiaalimuodoltaan yhteisöllinen, organisaatiomuodoltaan pysyvä ja tilaltaan totaalinen laitos (Hoikkala ym. 2009, 409).

Varusmiespalvelus on yksilön kannalta varsin ristiriitainen tila. Toisaalta armeija on paikka, jossa nuori ensimmäistä kertaa ottaa vastuun itsestään, mutta toisaalta armeija on puhdasta laitospelämää ja tällä tavoin yksilöitä tasapäistävä. Institutionaaliset resurssit, turvallisuus ja yhteisölliset palvelut saattavat kuitenkin olla merkittäviä tekijöitä erityisesti heikommista sosioekonomisista asemista

tuleville nuorille (Schoon 2016, 37-38). Hoikkalan ym. (2009, 408) mukaan ”sotilaskoulutus pohjaa kollektiivisiin sosiaalistamistekniikoihin pyrkien eroon yksilön ajasta. Sotilaan koulutuksessa ei ole tilaa persoonallisille sävyille, sanonnoille ja tunteenpurkauksille.” Varusmiehet ovat kuitenkin todenneet laitosen elämän opettavan yhdessä elämistä, itsekuria, itsestä huolehtimista sekä henkistä kasvua (Hoikkala ym. 2009, 408). Selvitettävänä on kuitenkin vielä se, millä tavoin nämä kokemukset muovaavat nuoren aikuisen miehen toimijuutta.

3 AIKUISTUMINEN, TOIMIJUUS JA VARUSMIES

Ihmisen toimijuuden merkitystä on korostettu paljon aikuiskasvatustieteen teorioiden piirissä (Eteläpelto ym. 2013, 46). Ojalan ym. (2009, 14) mukaan toimijuus voidaan nähdä ”rakenteiden, instituutioiden ja yhteisöjen, niihin kiinnittyvien järjestysten, normien, sääntöjen, odotusten ja käytäntöjen sekä tietyllä tavalla resursoidun yksilön välisenä suhteena.” Ihmisiltä vaaditaan yhä enemmän aktiivista toimijuutta kaikilla elämän osa-alueilla, sillä tehtyjen valintojen ja tarjolla olevien mahdollisuuksien pohjalta yksilön tulisi rakentaa omaa elämänkaarataan mielekkääksi (Eteläpelto ym. 2011, 9).

Toimijuuden käsitteen voidaan nähdä muotoutuvan toiminta-sanasta käsin, mutta toimijuus on kuitenkin laajempaa ja monisäikeisempää kuin pelkkä toiminta. Toiminta tulee toimijuuden yhteydessä nähdä laajasti sekä konkreettisenä, ruumiillisena tekemisenä että myös mentaalisisina ajattelu- ja valintaprosesseina (Ojala ym. 2009, 21). Toimijuus on yhdistetty niihin yksilön päätöksenteon ja valintojen prosesseihin, jotka ovat pääasiassa individualistisia, proaktiivisia, luovia ja riippumattomia ulkoisista paineista (Rudd & Evans 1998, 51). Tällä tavoin toimijuus voidaan nähdä kulttuurissamme varsin vahvana individualistisia prosesseja ja yksilön autonomiaa korostavana toimintatapana. Yksilöllisestä toimijuudesta ja siihen liittyvästä elämänhallinnasta sekä päätöksenteosta voidaan sanoa tulleen yksi aikuisuuteen kuuluva välttämätön hyve (Eteläpelto ym. 2011, 10).

Autonomisessa toiminnassa yksilöä eivät kontrolloi ulkoiset voimat tai ulkopuoliset toimijat. Tällöin yksilö asettaa tavoitteita painottaen itselleen merkityksellisiä valintoja ja päätöksiä. Autonominen toimija on lisäksi itseohjautuva ja itsestään tietoinen. (Nahmias 2007, 169.) Juvosen (2015, 39) mukaan ”autonominen toimijuus turvaa mahdollisuuden yksilön omien näkemysten muodostamiseen, tahdonilmaisuihin, moraalisiin, poliittisiin sekä uskonnollisiin vapauksiin ja omiin tekoihin.”

Autonomisen toimijuuden käsitettä on kuitenkin myös kritisoitu. Ojala ym. (2009, 22) toteavat, kuinka toimijuus ei ole koskaan täysin autonomista siinä mielessä, että yksilö olisi sosiaalisten rakenteiden ja prosessien ulkopuolella. Toimijuus paikannetaan tämän näkemyksen mukaisesti sosiokulttuuriseksi rakenteiden, instituutioiden ja yhteisöjen sekä niihin kiinnittyvien järjestysten, normien sääntöjen sekä odotusten kautta (Ojala ym. 2009, 14). Lisäksi sosiokulttuuriset lähestymistavat jakavat näkemyksen siitä, kuinka sosiaalis-kulttuurillisella kontekstilla on tärkeä merkitys ihmisen toiminnalle. Ihminen ei tee valintojaan tyhjiössä, vaan usein tiedostamattomat sosiaaliset, taloudelliset, kulttuurilliset ja aineelliset edellytykset määrittävät vahvasti yksilön valintoja ja myös rajoittavat mahdollisuuksia sekä valinnanvapautta (Eteläpelto ym. 2011, 12).

Toimijuutta voidaan tarkastella useista eri näkökulmista ja lähtökohdista käsin mutta yhteistä kaikille käsityksille on se, kuinka niissä toimijuus liitetään jollakin tavalla valtaan ja voimaan. Toimijalla on oltava valtaa ja voimaa vaikuttaa asioihin, mutta toisaalta myös auktoriteeteilla on oikeus antaa käskyjä ja toisilla velvollisuus totella. (Eteläpelto ym. 2011, 12-16.) Myös sukupuoli on osataan valtaan ja toimijuuteen sitoutunut käsite, jota on syytä tämän tutkimuksen kontekstissa tarkastella (Abbott & Wallace 2016).

Tutkimuksen yhteydessä vallan ja toimijuuden tarkastelu osana varusmiespalvelusta on merkityksellistä, sillä yksilön toimijuus on aina jonkinlaisessa suhteessa sukupuoleen, instituutioihin, yhteiskuntaan ja sen ylläpitämiin normeihin. Aikaisempi tutkimus varusmiespalveluksesta ja varusmiehistä on keskittynyt merkittävästi muun muassa maanpuolustustahdon, koulutuskulttuurin, koulutuksen muutoksen sekä koetun palvelusmotivaation ympärille mutta varusmiesten kokemuksia, kasvua ja sukupuolen merkitystä on kuitenkin tutkittu verrattain vähän. Tämän tutkimuksen kontekstissa mielenkiintoista on myös se, kuinka Leskinen ym. (2012, 7) toteavat tutkimuksessaan, ettei sanonnan ”intti tekee pojista miehiä” merkitystä ole koskaan puolustusvoimien piirissä juuri pohdittu.

3.1 Toimijuuden ulottuvuudet elämänkaaren eri vaiheissa

Ihmisen toimijuutta voidaan tarkastella myös yksilön kehitysvaiheen, iän ja kehitystehtävien täyttämisen kautta. Toimijuus ei ole käsitteenä sidottu ihmisen ikään, vaan se näyttäytyy yksilön elämässä läpi kaikkien ikävaiheiden. Ihmisen positiivisella kehityksellä voidaan viitata siihen, kuinka ihminen tähtää suotaviin tavoitteisiin samalla välttämällä negatiivisia tavoitteita ja niiden seurauksia. Koska ihmisen elämään sisältyy rajaton määrä toiminnan mahdollisuuksia, on yksilön valittava ne kohteet joihin hän suuntautuu. (Nurmi ym. 2006, 170.)

Ihmisen kehitystä voidaan tarkastella myös elämänkaarimallin näkökulmasta. Elämänkaarella tarkoitetaan valikoivaa, ikään kytkeytyvää ihmisen mukautumiskyvyn muutosta (Nurmi ym. 2006, 169). Elämänkaariteorian mukaisesti yksilön kehitystä rajoittamassa ovat muun muassa sosiaaliset normit ja institootit, sillä yksilö ei tee valintojaan eristyksissä sosiaalisesta ympäristöstä (Schoon 2016, 36-37). Ihmisen kehitystä voidaan elämänkaariteorian näkökulmasta tarkastella sosiaalisena järjestyksenä niin yksilön biologisessa kuin historiallisessakin ajassa. Se, kuinka ihminen toimii, ajattelee ja tuntee, on seurausta yksilön omaksumista sosiaalisista malleista. (Elder 1998, 9.)

Elämänkaaren kussakin vaiheessa voidaan yksilöllä nähdä olevan vastassa uusia fyysisiä, kulttuurillisia ja persoonallisia kehittymisen tarpeita. Näitä kehittymisen odotuksia kutsutaan kehitystehtäviksi. Odotusten onnistunut toteuttaminen luo pohjaa hyvinvoinnille ja myöhemmälle myönteiselle kehitystehtävien suorittamiselle. (Havighurst 1948.) Nuoruus ja nuori aikuisuus ovatkin vaiheita, joissa yksilöön kohdistuu monenlaisia normatiivisia odotuksia ja haasteita.

Ikävuosina 17 - 22 katsotaan tapahtuvan siirtymän nuoruudesta varhaisaikuisuuteen (Nurmi ym. 2006, 164). Varhaisaikuisuus on elämänvaihe, jossa yksilöllä esiintyy korostetusti avoimuutta erilaisille kulttuurisille piirteille ja käyttäytymismalleille. Myös identiteetin etsintätyön on todettu tapahtuvan pääasiallisesti varhaisaikuisuudessa. (Arnett 2015, 58-61.) Varhaisaikuiset ovat kuvanneet aikuistumista erityisesti yksilöllisinä tekijöinä kuten itsenäisyytenä, joka ilmeni vastuun kantamisena sekä selviämisenä (Raitanen 2001, 203-204). Myös yksilön persoonallisuuden tasot kehittyvät läpi aikuisuuden. Nuorella aikuisella

persoonallisuuden piirteet kehittyvät tässä ikävaiheessa erityisesti kohti kypsyyttä. (Roberts & Mroczek 2008, 34.)

Nuoren aikuisuuden elämänvaiheessa yksilö kohtaa monenlaisia hänen elämänsä tavoitteisiin ja arvoihin liittyviä haasteita. Havighurstin luomien kehitystehtävien määritelmän mukaisesti näitä haasteita nuorelle aikuiselle ovat muun muassa itsenäistyminen lapsuudenkodista, ammatin ja koulutuksen hankkiminen, työelämään siirtyminen sekä vastavuoroisten ystävyysuhteiden muodostaminen (Nurmi ym. 2006, 166). Nuoren aikuisen kehitystehtävät rakentavat aikuisuuden elämäntapaa ja määräävät osaltaan yksilön elämää suuntaavia perusvalintoja. Kehitystehtävien käsitteen mielekkyys on perusteltavissa, sillä vaikka traditiot ja tavat rajoittavat entistä vähemmän yksilön valintoja, on vaihtoehtojen silti usein ”mahduttava yhteiskunnan asettamiin raameihin” (Raitanen 2001, 196-197).

Myös elämänhallinnan käsitteen voidaan katsoa toimivan varsin pätevässä mittarina sille, miten yksilö on saavuttanut aikuisuuden vaateet tiettyjen perusvalmiuksien saavuttamisesta. Elämänhallinta edellyttää muun muassa kykyä arvioida, milloin kannattaa mukautua sekä sopeutua tilanteeseen ja milloin tilanetta kannattaa pyrkiä muuttamaan. Lisäksi esimerkiksi yksilöllisten elämänsäältöjen ja tulevaisuusorientaation mukaan voidaan pyrkiä tarkastelemaan, millaista identiteettiä nuori on itselleen rakentamassa. (Raitanen 2001, 205-207.)

3.2 Mieheys, sukupuoli ja toimijuus

Yksilön toimijuus voidaan nähdä myös sukupuolittuneena ilmiönä. Tässä tutkimuksessa sukupuolittuneen toiminnan tarkastelun kohteena ovat varusmiespalveluksen suorittaneet nuoret aikuiset miehet. Mieheys käsitteenä on vakiintumassa viittaamaan miehenä olemiseen ja miehisiin pidettyihin ominaisuuksiin, vaikka aiemmin on puhuttu paljon erityisesti maskuliinisuudesta. Maskuliinisuuden käsitettä on käytetty viittaamaan erityisesti miehisiin pidettyihin piirteisiin, mutta mieheys tulee nähdä lisäksi suhteessa erilaisiin mieheysihanteisiin ja

eri asemissa oleviin miehiin. Nämä mieheysihanteet muotoutuvat monitahoisessa, keskinäisessä vuorovaikutuksessa kulttuuristen käsitysten kanssa. (Markkola, Östman & Lamberg 2014, 14-16.) Länsimaisissa kulttuureissa miehisinä pidettyihin piirteisiin on usein liitetty muun muassa itsenäisyyttä, aktiivisuutta, kilpailullisuutta, aggressiota, vahvuutta ja rationaalisuutta. Nämä piirteet ovat usein miehisinä pidettyjen konstruktioiden takana myös silloin, kun ne ovat tiedostamattomia. (Swain 2016, 5.)

Modernin mieheyden määrittely on kuitenkin haastavaa ja voidaankin kysyä, mitä moderni mieheys sisältää. Plummerin (2001, 18) mukaan erityisesti nuoret liittävät esimerkiksi miehen akateemisuuden, älykkyyden, heikkouden, erilaiselta näyttämisen ja taiteellisuuden homofobisten piirteiden joukkoon. Näihin termeihin ei kuitenkaan lähes aina liity seksuaalista konnotaatiota, vaan ne ovat ainoastaan keinoja korostaa yksilön puuttuvaa maskuliinisuutta. Mieheyteen vaikuttavatkin monet sosiokulttuuriset piirteet, joita yhteiskuntamme edelleen ylläpitää. Giaccardin, Wardin, Seabrookin, Managin ja Lippmanin (2016) tutkimuksen mukaan median kulutuksen määrän on todettu olevan yhteydessä siihen, millaisia uskomukset perinteisistä mieheyden malleista ovat. Lisäksi tutkimuksen mukaan median kulutus korosti yksilön vahvempaa kiinnittymistä maskuliinisuuden ideologiaan (Giaccardi ym. 2016). Varusmiespalveluksen yhteydessä mieheyttä tarkastellaan lisäksi suhteessa totaali-instituutioon ja sen miehelle asettamiin normatiivisiin odotuksiin.

Instituutioiden kulttuureissa liikkuu monenlaisia ymmärrettäväksi tekemisen ja selittämisen tapoja sekä näihin liittyviä kategorioita. Nämä kategorisoinnit ovat yhteydessä yksilön merkitysten ja identiteettien rakentamisen prosesseihin. Sukupuoli voidaan nähdä yhtenä yksilön kategorisoinnin keinona, joka täten toteuttaa sukupuolittuneisuutta instituutioissa. (Mietola, Lahelma, Lappalainen & Palmu 2005, 14-15.) Toimijuuden sukupuolittuneisuus ilmenee myös varusmiespalveluksessa, joka mielletään yhdeksi yhteiskunnan kasvatus- ja koulutusinstituutioista.

Varusmiespalveluksessa sukupuolittunut toimijuus voi ilmetä muun muassa siinä, millaisia positioita yksilö voi itselleen ottaa ja millaisia palvelusta koskevia valintoja hän voi tehdä. Muun muassa Swainin (2016, 5) tutkimuksessa miehisinä pidettyjen vahvuuden ja kilpailullisuuden piirteiden voidaan nähdä tuottavan erontekoja palvelusta suorittavien varusmiesten hankkimiin positioihin. Tämä voi osaltaan vahvistaa palveluksen sukupuolistavaa vaikutusta, sillä vahvojen ja kilpailullisten miesten voidaan nähdä hakeutuvan jo entuudestaan miehisinä pidettyihin positioihin.

Armeijan onkin tunnustettu olevan edelleen varsin maskuliininen instituutio. Maskuliinisuus toteutuu muun muassa siinä, kuinka suuri osa palvelusta suorittavista on miehiä sekä siinä, kuinka armeijan organisatoriset rakenteet, struktuuri, käytännöt ja formaali kulttuuri ovat edelleen maskuliinisia piirteitä omaavia. Armeija on merkittävä instituutio mieheyden ja maskuliinisuuden identiteettien tuottamisessa sen luodessa yksilölle ideoita siitä, millaista on olla mies. (Swain 2016, 5.)

Varusmiespalvelusaikana yksilö käy erilaisia neuvotteluja suhteessa itseensä ja muihin palvelusta suorittaviin nuoriin aikuisiin miehiin. Varusmiespalvelusta suorittavan yksilön tekemät kategorioinnit, käsitykset ja nimeämiset määrittävät sitä, millä tavalla yksilö näkee itsensä ja oman toimijuutensa suhteessa yhteiskunnassa ja varusmiespalveluksessa vallitseviin normeihin. (Ojala ym. 2009, 27-28.) Sekä sosiokulttuuriset olosuhteet että varusmiehen yksilöllinen tausta ohjaavat ja mahdollistavat toimijuuden muotoutumista (Vähäsantanen & Eteläpelto 2015, 12).

Aikaisempien tutkimusten yhteydessä on selvitetty, millä tavoin nuoret puhuivat miehisyydestä varusmiespalveluksen aikana. Useimmiten miehisyydestä, aikuistumisesta ja kasvamisesta puhuttiin toistensa synonyymeina. Toisaalta nuorten todettiin puhuvan paljon myös kasvamisesta itsevarmuuden, omatoimisuuden ja rohkeuden lisääntymisenä. (Ojajärvi 2012, 211.) Mieheksi kasvamisen miellettiin tapahtuvan ennen kaikkea sotilaskurikasvatuksen kautta, ja armeijan todettiin olevan keskeinen instituutio nuoren aikuisen miehisyyden kriteerien ja ideaalien rakentamiseen sekä määrittämiseen. Lisäksi armeijan todettiin tekevän

monien mielestä miehen, ja samalla sen todettiin olevan myös osa mieheksi kasvamisen ja miehisyyden määrittelyprosessia. (Ojajärvi 2012, 215-216.) Tutkimuksen pohjalta voidaan olettaa, että armeija koetaan edelleen merkittävänä osana mieheksi kasvamisen ja miehisyyden prosesseja.

Sukupuoli määrittelee muun muassa sitä, millaisia odotuksia naisille ja miehille asetetaan sekä sitä, millaisiksi velvoitteiksi nämä odotukset muodostuvat erilaisissa instituutioissa ja yhteisöissä. Lisäksi sukupuoli määrittelee yksilön käytössä olevia resursseja ja edellytyksiä sekä sitä, millaisia käsityksiä yksilöllä on omista mahdollisuuksistaan ja rajoituksistaan toimia. (Ojala ym. 2009, 27-28.) Myös asevelvollisuus itsessään voi vaikuttaa yksilön oletuksiin miehenä olemisen tavasta (Ahlbäck 2014, 194). Nevala-Nurmi (2014, 229) viittaakin Hagemannin (2004) tuloksiin siitä, kuinka yleisen asevelvollisuuden maissa maskuliinisuus ja sotilaalliset arvot yhdistyvät. Myös tämä voi vaikuttaa yksilön mieheysihanteisiin ja täten sukupuolittuneeseen toimijuuteen.

3.3 Varusmiespalvelus kasvatuslaitoksena

Varusmiespalvelusjärjestelmä liitettiin 1920-luvun alussa oppivelvollisuuden rinnalla osaksi yhteiskunnan kansansivistysprojektia. Varusmiespalveluksen todettiin olevan kasvatuslaitos, joka opettaa kuria ja moraalia sekä parantaa fyysistä kuntoa ja joka loi perustan sotilaskoulutukselle, kansalaiskasvatukselle sekä miestenkoululle. (Ojajärvi 2012, 208.) Asevelvollisuutta pidetäänkin osana suomalaista kasvatus- ja socialisaatiojärjestelmää ja armeijan toivotaan usein saattavan kasvatuksen loppuun myös niiden nuorten osalta, joista esimerkiksi kotikasvatus tai koulu ei ole saanut otetta (Ojajärvi 2012, 207).

Armeijan päätehtävänä on opettaa varusmiehille sotataitoja ja sodan ajan ryhmässä toimimista. Sotilaan perustaitoihin kuuluvat muun muassa sotilaskäskyjen ja käyttäytymisen sisäistäminen, jotka opettavat sotilaalle itsehillintää sekä ruumiin ja mielen hallintaa. (Ojajärvi 2012, 210.) Ojajärven (2012, 211-213) tutkimuksen mukaan armeijan koettiin sotataitojen lisäksi opettavan myös muita tai-

toja. Tutkimuksen mukaan erityisesti sotilaskurin kautta koettiin opittavan itsehillintää, järjestystä ja siveellistä kehitystä. Kuri koettiin tutkimuksessa yhtenä varusmiespalveluksen kasvattavimmista tekijöistä. Palvelus kasvatti nuorten mielestä erityisesti niitä, joilta puuttui armeijaan tullessa tiettyjä ”elämän perustaitoja”. (Ojajärvi 2012, 211-213.)

Hakanen (2011) on tutkinut yleisen asevelvollisuuden myönteisiä vaikutuksia asevelvolliselle ja yhteiskunnalle. Tutkimuksen mukaan varusmiespalveluksesta oli monenlaista hyötyä sen suorittajalle. Yksilön oppimia taitoja olivat muun muassa itsenäinen työskentely, ryhmätyötaidot ja erilaiset kansalaistaidot. Tutkimuksen mukaan varusmiespalvelus tuottaa myös osaamista, josta merkittävimpinä voidaan nostaa esiin johtajakoulutus, kuljettajakoulutus sekä ensiapukoulutus ja niiden yksilölle mukanaan tuomat taidot. (Hakanen 2011, 15-17.)

Varusmiespalveluksen suorittaa lähes 80% ikäluokan miehistä, ja palveluksen voidaan todeta olevan viimeinen osa nuorten miesten institutionaalista kasvatusketjua. Armeijalla ei kuitenkaan koeta olevan selkeää kasvatopedagogiikkaa tai kasvatuksellisia näkökulmia, vaan kasvatusta perustuu enemmän yleiseen oletukseen sotilaskoulutuksen myönteisistä vaikutuksista. (Ojajärvi 2012, 215.) Ojajärven (2012, 212) tutkimuksen mukaan sotilaskoulutuksen perustan katsotaankin nojaavan käskyvaltaan, sotilaskuriin ja behavioristisiin oppimismalleihin.

Leskinen ym. (2012, 41) ovat tutkineet, millainen kasvattava vaikutus varusmiespalveluksella on yksilön näkökulmasta. Aikuistumista tarkasteltiin psykologisena siirtymävaiheena ja psykososiaalisen toimintakyvyn muutoksina muun muassa minäkuvassa, itseluottamuksessa, elämänsenteessä, stressioireissa ja sosiaalisuudessa. Kasarmielämän todettiin olevan nuoren ihmisen sosiaalisen identiteetin muotoutumisen näkökulmasta otollista erilaisten vaikutteiden syntymiselle, sillä sotilastoiminta on luonteeltaan selkeästi ohjattua, intensiivisen yhteisöllistä ja tapahtuu suhteellisen eristyneissä oloissa. (Leskinen ym. 2012, 6.) Varusmiespalvelusaika näyttäytyi nuorille selkeästi kohti aikuisuutta vievänä muutosvaiheena. Lähtötaso huomioon ottaen eniten henkilökohtaista

henkisen kehityksen hyötyä varusmiespalveluksesta saivat 6 kuukautta palvelleet varusmiehet. Lisäksi tulosten todettiin vahvistavan ajatusta siitä, kuinka asevelvollisuus voidaan nähdä osana elinikäistä koulutusjärjestelmää sen nuorelle aikuiselle mukanaan tuoman osaamisen ja hyödyn kautta. (Leskinen ym. 2012, 41-44.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää, millainen kokemus varusmiespalvelus on nuorelle aikuiselle miehelle. Lisäksi tutkimuksella halutaan selvittää sitä, miten varusmiespalveluksen suorittaneet nuoret aikuiset miehet kokivat mieheyden palvelusaikanaan. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan, kokivatko yksilöt muutoksia omassa toimijuudessaan palveluksen ansiosta. Aikaisempaa tutkimusta toimijuuden muovautumisesta varusmiespalveluaikana ei ole juurikaan tehty, joten tutkimuksen tekeminen koettiin erityisesti tästä syystä merkitykselliseksi. Tutkimuskysymyksinä tässä tutkimuksessa toimivat:

1. Millainen kokemus varusmiespalvelus on nuorelle aikuiselle miehelle?
2. Miten varusmiespalveluksen suorittaneet nuoret aikuiset miehet kokivat mieheyden palvelusaikanaan?

Tutkimus toteutui tarpeesta tuottaa uutta tietoa nuorten aikuisten miesten varusmiespalveluksen kokemuksista kasvatustieteellisestä näkökulmasta. Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä kokemuksia tarkastellaan sosiokulttuurisen toimijuuden, autonomisen toimijuuden, elämänkaaren ja mieheyden käsitteiden avulla. Tutkimuksen lähestymistapana toimii laadullinen tutkimus, joka on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja jossa aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen, johon sisältyy ajatus todellisuuden moninaisuudesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 152; 164)

4.2 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimukseen osallistujat olivat 20–24 vuotiaita, varusmiespalveluksen käyneitä nuoria aikuisia miehiä, joilla palveluksen suorittamisesta on aikaa 1-3 vuotta. Yhteensä tutkimukseen osallistujia oli neljä. Tutkimuksen osallistujiksi määräytyivät juuri 1-3 vuotta sitten varusmiespalveluksen käyneet nuoret aikuiset miehet, sillä vuosi armeijan päättymisestä yksilö luultavasti osaa jo reflektoida omia palveluskokemuksiaan sekä sitä, millä tavoin palvelusaika mahdollisesti muutti häntä. Tutkimukseen ei otettu mukaan yli kolme vuotta sitten palveluksensa käyneitä sen varmistamiseksi, etteivät yksityiskohtaisemmat muistot mahdollisesti unohdu, ja täten kokemukset palvelusajasta pääse vääristymään.

Kaikki haastatellut olivat johtajakoulutuksen käyneitä. Yksi heistä oli johtajakoulutuksen keskeyttänyt, joka suoritti palveluksensa loppuun siviilipalveluksen muodossa. Tutkimukseen osallistujiksi valittiin juuri johtajakoulutuksen käyneitä nuoria aikuisia miehiä, sillä heillä on varsin pitkä (347 päivää) kokemus varusmiespalveluksesta. Johtajakoulutuksen käyneet pystyvät mahdollisesti refleктоimaan palveluksen erilaisia osa-alueita ja vertailemaan niiden mukanaan tuomia positiivisia, neutraaleja sekä negatiivisia kokemuksia. Lisäksi johtajakoulutuksen keskeyttänyt, siviilipalvelukseen siirtynyt haastateltava rikastutti aineistoa muista haastatelluista poikkeavalla kokemuksellaan.

Laadullisen tutkimuksen tyypillisiin piirteisiin kuuluu tutkimuksen kohdejoukon valinta tarkoituksenmukaisesti. Kun tutkimuksen tarkoituksena ei ole etsiä tilastollisia säännönmukaisuuksia tai keskimääräisiä yhteyksiä, ei aineiston koko määräydy näihin kriteereihin perustuen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistosta ei tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen, vaan tarkoituksena oli kerätä erityisesti yksilöiden henkilökohtaisia kokemuksia. (Hirsjärvi ym. 1997, 168-169.)

4.3 Aineiston keruu

Tutkimus toteutettiin fenomenologisesti, sillä tarkoituksena oli tuoda esiin erityisesti yksilöiden kokemuksia. Fenomenologia tutkii kokemuksia, jotka käsitellään laajasti ihmisen kokemuksellisenä suhteena omaan todellisuuteensa. Nämä kokemukset syntyvät vuorovaikutuksessa vallitsevan todellisuuden kanssa. Kokemuksellisuuden voidaankin sanoa olevan ihmisen "maailmasuhteen perumuoto." (Laine 2001, 26-27.)

Fenomenologiassa ihmisen maailmasuhteen sanotaan olevan intentionaalinen, jolla tarkoitetaan sitä, kuinka kaikki tässä maailmassa merkitsee ihmiselle jotakin. Kun ihminen tekee jotain, voimme ymmärtää yksilön toiminnan tarkoituksen vain kysymällä häneltä, millaisten merkitysten pohjalta hän toimii. Ihmisen kokemus muodostuu näiden merkitysten mukaan. (Laine 2001, 27.) Kokemuksen tutkimuksessa on oletus, että tutkittavat ilmiöt ovat läsnä tässä maailmassa, mutta sellaisessa muodossa, joka ei avaudu käsitteellistämislle ja ymmärrykselle suoraan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 35). Tässä tutkimuksessa kokemuksia käsitteellistettiin ja pyrittiin ymmärtämään varusmiespalveluksen kontekstissa.

Ei ole mahdollista esittää tarkkaa kuvausta fenomenologisesta metodista, vaan on harkittava tilannekohtaisesti, miten voidaan kulloisessakin tutkimuksessa toimia niin, että saavutetaan yksilön kokemuksen ja hänen ilmaisunsa merkitykset mahdollisimman autenttisinä. Fenomenologiaan sopiva haastattelu on kuitenkin luonteeltaan mahdollisimman luonnollinen ja keskustelunomainen tapahtuma, jossa haastateltavalle pyritään antamaan tilaa. (Laine 2001, 31-36.) Tässä tutkimuksessa fenomenologiseen yksilön kokemusten tutkimiseen sopivaksi aineistonkeruutavaksi valikoituikin teemahaastattelu, joka on luonteeltaan puolistrukturoitu haastattelu (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11).

Teemahaastattelu on metodina keskustelu haastateltavan kanssa, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja ehdoilla, mutta jossa tutkija pyrkii vuorovaikutuksessa saamaan selville haastateltavilta heitä kiinnostavat tutkimuksen piiriin kuuluvat asiat. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit ovat ennalta määrät-

tyjä, mutta menetelmästä puuttuu strukturoidulle haastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys. Haastattelija varmistaa haastattelutilanteessa, että kaikki ennalta päätetyt teemat käydään haastattelun aikana läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus voivat vaihdella haastattelusta toiseen. (Eskola & Vastamäki 2015, 27-29.) Teemahaastattelussa pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävän mukaisesti (Tuomi & Sarajarvi 2009, 75).

Jokaista haastateltavaa haastateltiin kerran. Haastattelijalla oli käytössään teemahaastattelurunko (Liite 1), jonka pääteemoja olivat kokemukset armeijasta ympäristönä, kokemus nuorten miesten instituutiosta ja varusmiespalveluksen merkityksen arvio tässä elämänvaiheessa. Teemahaastattelurungon laatimisessa hyödynnettiin tämän tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen tietoa. Valittujen pääteemojen alle teemahaastattelurunkoon koottiin tarkentavia alateemoja, joista haastateltava sai kertoa täysin vapaasti. Jokainen haastattelu muodosti oman kokonaisuutensa, joka koostui haastateltavan henkilökohtaisista kokemuksista, mielipiteistä ja kertomuksista. Teemahaastattelujen kesto oli keskimäärin 30-40 minuuttia.

Haastattelut tallennettiin äänitteinä, jonka jälkeen ne litteroitiin. Lisäksi haastattelijä teki lyhyitä, tarkentavia muistiinpanoja teemahaastattelurunkoon koko haastattelun ajan. Hirsjärven ym. (1997, 27) mukaan eettisen ja kunnioittavan kohtelun edellyttämät näkökohdat tulee ottaa aina huomioon ihmiseen kohdistuvassa tutkimustyössä. Aineiston keräämisessä tulee ottaa huomioon muun muassa anonyymiuden takaaminen, luottamuksellisuus ja aineiston tallentaminen asianmukaisesti (Hirsjärvi 1997, 27). Ennen haastattelua jokaiselle haastateltavalle tarkennettiin, mistä tutkimuksessa on kyse ja millaisten aihepiirien kysymyksiin he tulevat vastaamaan. Haastattelut tapahtuivat haastateltaville tutuissa tiloissa, joissa he kokivat olonsa turvalliseksi sekä luontevaksi. Jokaisen haastateltavan anonymiteetti pyrittiin säilyttämään mahdollisimman hyvin. Haastateltavista kerättiin talteen ainoastaan teemahaastattelulomakkeeseen kirjatut taustatiedot. Myös haastatteluaineiston tuhoaminen tutkimustyön päätyttyä suoritettiin tutkittavien anonymiteettia kunnioittaen.

4.4 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysin avulla on tarkoitus luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysillä aineisto pyritään järjestämään tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. (Tuomi & Sarajärvi 2005, 110.) Sisällönanalyysin tavoitteena on siis muuttaa hankittu aineisto tutkimuksen kannalta merkityksellisiksi löydöksiä. Haasteena tässä tavoitteessa on kuitenkin merkityksellisen tiedon suodattaminen kaikesta hankitusta aineistosta. (Patton 2002, 432-437.) Aineiston analyysiprosessissa voidaan nähdä kaksi rakenteellista osaa: tutkimuskysymykset, jotka luotiin tutkimuskonseptin pohjalta jo ennen aineistonkeruuta sekä analyttiset oivallukset ja tulkinnat, jotka nousivat esiin vasta aineistonkeruun aikana. (Patton 2002, 432-437.) Näiden kahden analyysiprosessin osan yhdistämisen ja tarkoituksenmukaisen sisällönanalyysimenetelmän valitsemisen avulla on mahdollista tehdä hankitusta tutkimusaineistosta merkityksellisiä löydöksiä.

Tämän tutkimuksen puitteissa kerätty teemahaastattelujen aineisto jäseneltiin ensin teemoitellen. Teemoittelussa aineistoa pyritään analysoimaan kokonaisuutena nostamalla tekstistä esiin toistuvia kategorisia muotoja (Patton 2002, 453). Aineisto pelkistettiin kirjalliseen muotoon litteroimalla ja näistä litteroiduista teksteistä etsittiin kaikkein olennaisimmat asiat eli ne asiat, joita haastateltavat nostivat kokemuksistaan eniten esiin. Nämä asiat eivät olleet tiedossa etukäteen, eikä niistä ollut tehty hypoteeseja. Aineistosta muodostettujen kokonaisuuksien pohjalta luotiin tutkimuksen teemat ja niitä tarkentavat alateemat. Tutkimuksessa muodostettuja teemoja olivat aikuistuminen, sotilaskuri, laitosten elämä ja mieheys. Teemat ja niihin liitetyt alateemat on määritelty tarkemmin taulukossa 1.

Tutkimuksen analyysissa hyödynnettiin myös teoriaohjaavaa analyysia. Teoriaohjaava analyysi etenee aineiston ehdoilla, mutta siinä käytettyjä teoreettisia käsitteitä ei luoda täysin aineistosta käsin, kuten aineistolähtöisen analyysin yhteydessä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 116). Fenomenologiassa joudutaan hyväk-

symään tutkimukselle tiettyjä teoreettisia lähtökohtia, jotka koskevat tutkimuskohdetta. Nämä lähtökohdat ovat laajoja teoreettisia kysymyksiä, joihin tutkija ottaa kantaa voidakseen tehdä tutkimuksensa. (Laine 2001, 33.)

Tietynlaiset paradigmat ohjaavat myös fenomenologista tutkimusta (Laine 2001, 33). Tämän tutkimuksen teemahaastattelurungon laatimisessa hyödynnettiin teoreettisen viitekehyksen tietoa muun muassa toimijuudesta, aikuistumisesta, elämänkaaresta ja mieheydestä. Aineiston analysointivaiheessa teoria kuitenkin pyrittiin sulkemaan analyysin ulkopuolelle, ja keskityttiin tarkastelemaan vain aineiston tuottamia tuloksia. Fenomenologisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus käyttää teoreettisia viitekehyksiä siinä merkityksessä, että tutkimusta ohjaamaan asetettaisiin tietoisesti jokin kohdetta ennalta määrittävä teoreettinen malli, sillä tällaista menettelyä pidetään fenomenologisessa tutkimustraditiossa esteenä pyrittäessä tiedostamaan yksilön kokemuksellista maailmaa (Laine 2001, 33).

Analyysiprosessiin olennaisena osana kuuluu abstrahointi, jossa tutkimusaineiston perusteella tehdyt johtopäätökset irrotetaan yksittäisistä henkilöistä, tapahtumista ja lausumista ja ne pyritään siirtämään yleiselle käsitteelliselle sekä teoreettiselle tasolle (Metsämuuronen 2008, 48). Abstrahointi on toteutettu tässä tutkimuksessa liittämällä tutkimuksen keskeiset tulokset toimijuuden, aikuistumiskehityksen, elämänkaaren ja mieheyden käsitteisiin. Tämän tutkimuksen käsitteelliset ja teoreettiset johtopäätökset on kuvattu tarkemmin luvussa 6.

Luotettavuuden kannalta tutkijan odotetaan tarkastelevan kokoamiaan tutkimustuloksia kiihkottomasti ja tasapuolisesti (Hirsjärvi ym. 1997, 310). Tutkijalla ei itsellään ole kokemusta varusmiespalveluksen suorittamisesta, joten tutkijan objektiivisuus suhteessa varusmiespalvelukseen, sen kokemuksiin ja käytäntöihin lisäsi osaltaan tämän tutkimuksen analyysin luotettavuutta ja ennakoasenteettomuutta.

5 TULOKSET

Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää, millainen kokemus varusmiespalvelus on nuorelle aikuiselle miehelle. Lisäksi tutkimuksella haluttiin selvittää sitä, miten varusmiespalveluksen suorittaneet nuoret aikuiset miehet kokivat mieheyden palvelusaikanaan. Aineiston analyysin myötä haastatteluaineistosta muodostettiin neljä teemaa ja teemoja tarkentavia alateemoja, joita jokainen haastateltava toi toistuvasti esiin vastauksissaan. Nämä teemat ja alateemat kuvaavat tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia ja pyrkivät vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Teemat ja alateemat on esitelty taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Tutkimuksessa ilmenneet teemat ja alateemat

Teema	Alateemat
Aikuistuminen	Epämukavuuden sieto, itsevarmuus, vastuunotto, riippumattomuus, perspektiivi omaan elämään, kärsivällisyys, johtaminen
Laitoselämä	Poikkeavuus normaalielämästä, rutiinit, rajoittavuus, muu elämä katkolla, tasa-arvoistaminen, yksilön huomiointi
Sotilaskuri	Itsekuri, turvallisuus, stressaavuus, luonteva osa järjestelmää, simputus
Mieheys	Tasa-arvo, äijäkulttuuri, alitajuiset sukupuolinormit, ryhmän luoma paine

5.1 Aikuistuminen

Tutkimuksen aineistosta muodostettiin kolme teemaa, joiden avulla haastatellut kuvasivat varusmiespalveluksen kokemuksiaan. Nämä teemat olivat aikuistuminen, laitaselämä ja sotilaskuri. Keskeisimpänä näistä esiin tuotiin aikuistuminen, jonka lähes jokainen haastateltava nimesi merkittävimmäksi kokemukseen varusmiespalveluksesta. Aikuistumisen käsite nähtiin henkisen kasvun, johtamistaitojen, vastuunkannon ja epämukavuuden sietokyvyn kokonaisuutena. Lisäksi aikuistuminen koettiin rohkeutena ilmaista oma mielipiteensä ja siinä, kuinka riippuvainen yksilö on muista ihmisistä.

Sitten tietenkin kokemuksena se että sä olet pitkän aikaa erossa sun läheisistä, tyttöystävästä ja kavereista, että siinäkin tavallaan aikuistuu kun et voi olla niin riippuvainen muista ihmisistä (Vänrikki, 21.)

Kaikki haastatellut olivat johtajakoulutuksen käyneitä ja jokainen heistä myös koki johtajakoulutuksen peruskoulutuskautta kasvattavammaksi kokemukseksi. Johtajakoulutuksesta koettiin opittavan erityisesti vastuunottoa, organisointikykyä, itsevarmuutta ja erilaisia johtamismalleja. Johtajuus yhdistyi vastuuseen myös muista kuin itsestä, ja myös tämän lähes kaikki haastateltavat kokivat kasvattavaksi kokemukseksi. Johtamiskokemuksen koettiin hyödyttäneen myös muilla elämän osa-alueilla kuin varusmiespalveluksessa, ja erityisesti käytännön kokemusta arvostettiin teoriaopintoja enemmän. Haastateltavat kuvasivat kokemuksiaan vastuusta sekä johtamismalleista seuraavasti:

Se [vastuu] oli tavallaan johtajalla, ja jokaisella on vastuuta. Sulle annetaan tehtäviä ja sun täytyy pystyä ne toteuttamaan. Deadlinet on oikeesti ehdottomia ja sun pitää pystyä organisoimaan asioita. Erityisesti jatkokaudella mä vastasin mun joukkueesta ja se kasvatti vastuuta. Peruskaudella pitää ottaa vastuu itestään, mut sit myöhemmin pitää ottaa vastuu myös muista. (Vänrikki, 21.)

Siellä piti miettiä niitä johtamismalleja. Mä olin sellanen keskusteleva johtaja. Se ei välttämättä ollu hyvä intissä, mutta mä oon miettiny sitä sen intin jälkeen ja että millasella johtamistyyllillä saa parhaita tuloksia. Ei ne teoriatunnit vaan se käytännön kokemus, ja pääsi kokeilemaan miten se vaikuttaa tyyppien käyttäytymiseen. Sit tietenkin kun intti on vaan yks instituutionsa niin ei se ihan suoraan toimi muualla, mutta kyllä se anto paljon kokemusta. (Vänrikki, 24.)

Kun haastateltavia pyydettiin pohtimaan peruskoulutuskauden ja johtajakoulutuksen kokemuksellisia eroja, mainitsivat lähes kaikki peruskoulutuskauden yhteydessä epämukavuuden sietokyvyn merkittävimpänä kokemuksellisena tekijänä. Peruskoulutuskaudella haastateltavat kokivat opetelleensa armeijan normeja ja koetelleensa fyysisen kestävyytensä rajoja. Epämukavuuden sietokyky näyttäytyikin yhtenä merkittävimmistä kasvattavista kokemuksista varusmiespalvelusaikana.

Se liikunnan määrä on suunnilleen sama, mutta kunto kasvaa ja menee lähemmäs omia rajoja, myös silleen henkisesti. Ja ehkä semmonen, että jos sä yrität tehdä jotain juttua ja se epäonnistuu, niin sä yrität kuitenkin uudestaan. Ehkä niinkun, jos joku asia on epämukava, niin sä haluat hoitaa sen pois alta. Epämukavuuden sietokyky on kyllä parantunu. (Vänrikki, 24.)

Kyl mä koen että mä siedän enemmän. Oon niin sanotusti kaupunkilaispoika, niin kyllä mä koen että mä siedän nyt paljon paremmin esimerkiksi epämukavia sääolosuhteita ja muutenkin ylipäättään sellanen jos joskus pitää tehdä jotain fyysisesti raskasta, niin oon kehittyny siinä aika paljon intissä. Se on oikeestaan aika iso juttu että pystyy työntämään omia rajojaan vähän kauemmas kun mitä ajatteli. (Kersantti, 21.)

Palveluksen koettiin tuoneen mukanaan myös henkistä kasvua, muun muassa omaan elämään suhtautumisen muodossa. Jokainen haastateltava mainitsi perspektiivin siviilielämään korostuneen jollakin tavalla palveluksen aikana, ja monet osasivat palveluksen jälkeen arvostaa pienempiä asioita arjessaan enemmän.

Jos on epämieluisia kokemuksia niin nyt ehkä osaa pistää asioita perspektiiviin ja ymmärtää ettei se oma elämä niin huonoa olekaan. Oppi vähän ehkä sellaisen rennomman ja positiivisemmän asenteen elämään. (Vänrikki 21.)

Mut tota, välillä on silleen että jos tulee jotain vastoinkäymisiä tai niinku ikävää arkielämää niin aina miettii että no, ainakaan mä en oo intissä. (Vänrikki, 24.)

Varusmiespalveluksen kasvattavien kokemusten reflektoinnin haastateltavat kokivat varsin haastavaksi, sillä heillä ei ole ollut mahdollisuutta pohtia omaa elämänsä kulkuaan ilman suoritettua palveluksen perspektiiviä. Haastateltujen on mahdotonta täysin luotettavasti kertoa, onko palvelus muuttanut heidän tapojaan olla, toimia tai ajatella verrattuna siihen, etteivät he olisi palvelusta käyneet. Lähes jokainen haastateltava kuitenkin koki varusmiespalveluksen kasvattaneen heitä jollain tavalla, joskin kasvattavien kokemusten erittely oli heille hankalaa. Eräs haastateltavista pohti tätä problematiikkaa seuraavasti:

Vaikee sanoa, kyl se sinänsä on vaikuttanu muhun ihmisenä aika paljon, mutta on vaikee ite arvioida miten sit tarkemmin tai miten se näkyy. On vaikee verrata tekisinkö mä samoja valintoja tai toimisinko mä samalla tavalla kun en tiedä sellasta skenaariota. (Kersantti, 21)

Yksi haastatelluista omasi kokemusta sekä varusmiespalveluksesta että siviilipalveluksesta keskeytettyään johtajakoulutuksen ja käytyään viimeiset neljä palveluskuukautta siviilipalveluksessa. Haastateltu poikkesi muista siinä, kuinka hän koki palveluksen irrallisena osana elämäänsä. Haastateltu koki, ettei varusmiespalvelus kasvattanut häntä ihmisenä millään tavalla. Hän reflektoi kokemuksiaan varusmiespalveluksesta ja siviilipalveluksesta seuraavasti:

Ihan rehellisesti sanottuna, siviilipalvelus muutti mun elämän. Niitä ajatuksia ja asioita mitä siellä tuli, se oli aivan niin kuin oikeasti hyödyllinen. Siellä käytiin läpi politiikkaa ja paljon muuta. Jos mä olisin tienny nää kaikki, miten näissä asioissa toimitaan, olisin suoraan mennä sinne. Se olisi ollu niin yleishyödyllinen ja auttais miettimään minne mennä ja miten ajatella. Kaikkea sellaista hyödyllistä mitä ei muuten tulisi mietittyä. Mä voin vaan kuvitella miten paljon enemmän mä olisin saanu asioista irti jos mä olisin ollu sen puoli vuotta enemmän siellä siviilipalveluksessa. (Aliupseeri, keskeyttänyt, 20.)

Aikuistumisen kokemuksen ollessa eräs kaikkien haastateltujen esiin nostamista pääteemoista, tuli tutkimuksessa ilmi kuitenkin myös päinvastaisia tuloksia. Kersantti, 21, mainitsi varusmiespalveluksen ympäristön aiheuttavan yksilölle mahdollisesti myös regressiota, joka kuitenkin hänen kokemuksensa mukaan katosi kotiutumisen yhteydessä. Varusmiespalveluksen hyötyjen hän koki tulevan esiin vasta palveluksen päättyttyä.

Loppujen lopuksi sit kun siellä on, niin siellä on keskimäärin 18 - 19 vuotiaita poikia niin kyllähän se meininki menee aika lapselliseksi. Nyt kun miettii, niin on se sellasta aika yläkoulumeininkiä välillä. Et siellä saatto tapahtua jopa sellasta käänteistä kehitystä. Mut sit vastapainona kun kotiutuu, niin sit tulee sellanen olo et nyt se on ohi, ja sit tulee tavaltaan vasta ne hyödyt esille. (Kersantti, 21.)

Haastatellut toivat puheessaan esiin monenlaisia kokemuksia, jotka liitettiin sekä henkiseen että fyysiseen kasvuun. Lähes kaikki kokivat varusmiespalveluksen kasvattavana aikuistumisen kokemuksena, josta erityisesti opittiin johtamistaitoja, vastuunkantoa, perspektiiviä omaan elämään ja epämurkavuuden sietokykyä. Kasvun kokemukset ja palvelukselle annetut merkitykset olivat kuitenkin varsin subjektiivisia, eivätkä kaikki haastatellut kokeneet palveluksen antaneen heille valmiuksia siviilielämään. Syyt eroihin kokemuksissa jäivät kuitenkin tämän tutkimuksen yhteydessä selvittämättä.

5.2 Laitoselämä

Varusmiespalvelus koettiin totalitaarisena laitoksena, joka poikkesi selvästi siviilielämästä. Osalle haastatelluista laitoselämä näyttäytyi ahdistavana ja stressaavana kokemuksena, kun taas osa koki sen helppona. Vaikka laitoselämän kokemus oli jokaisen haastateltavan kohdalla subjektiivinen, oli vastauksista löydetävissä myös selviä yhteneväisyyksiä. Jokainen haastateltu koki armeijan laitoksen elämän poikenneen vahvasti heidän normaalielämästään. Lisäksi kaikille yhteisinä merkityksinä voidaan pitää kokemusta rutiineista ja laitoksen rajoittavuudesta.

Onhan se [laitoselämä] aika rajoittavaa ja stressaavaa. Niinkun varsinkin alkushokki oli aika iso, se on aika iso elämänmuutos. Kyl musta tuntu että siellä oli koko ajan pieni ahdistus päällä kun oli tottunut suhteellisen vapaaseen elämään. (Vänrikki, 21.)

Mä en kokenu sitä laitoselämää vaikeeksi, vaikka siellä oli monia jotka koki että se oli liian erilaista normaaliin elämään verrattuna. Mun mielestä se oli aika helppoa heittäytyä siihen. (Kersantti, 21.)

Laitoselämää koskevat kokemukset jakoutuivat osittain kahtia. Muun muassa yksilön huomioon sekä laitoselämän ja muun elämän yhteensovittamisen suhteen haastatelluilla oli verrattain eriäviä mielipiteitä. Kun haastatelluilta kysyttiin, kuinka eristyneitä siviilielämästään he kokivat olevansa palveluksen aikana, vastaukset jakoutuivat selvästi kahtia. Osa haastatelluista koki eristäytyneensä siviilielämästä täysin ja koki ”elämän jääneen katkolle”. Lisäksi osa mainitsi viettäneensä myös vapaa-aikansa muiden varusmiespalvelusta käyvien nuorten miesten kanssa. Sen sijaan osa haastatelluista koki palveluksen sopeutuneen luonnollisesti osaksi heidän muuta elämäänsä. He kokivat mahdolliseksi ylläpitää parisuhdetta ja ystäväsuhteita, samalla suorittaen varusmiespalvelusta. Tulostien pohjalta voidaankin todeta, että siviilielämän ja varusmiespalveluksen aikaisen laitoselämän yhdistäminen on yksilöille varsin subjektiivinen kokemus.

Keskeiseksi kysymykseksi laitoselämään liittyen nousi yksilön merkitys armeijan instituutiossa. Haastatelluilta kysyttiin, millaisia kokemuksia heillä oli yksilön merkityksestä laitoksessa sekä sitä, koettiinko armeija tasapäistävänä vai yksilöt huomioon ottavana laitoksena. Vastaukset vaihtelivat haastateltujen välillä, mutta kuitenkin isompi osa koki armeijan ottavan varusmiehet yksilöinä

huomioon niissä määrin kuin on tarpeen. Tasapäistäminen nähtiin hyvänä asiana ulkoisiin seikkoihin (muun muassa pukeutuminen ja hiukset) liittyen, mutta myös henkilökohtaisten kykyjen yksilöllinen huomiointi koettiin merkitykselliseksi. Kaikki haastatellut kokivat, ettei palvelusta suorittaneiden kohtelu ollut sukupuolisidonnaista ja täten poikennut naisten sekä miesten välillä. Armeijan ja yksilön suhteesta haastatellut kertoivat seuraavasti:

Joo siis, ei siellä musta ollu pelkkää massaa vaan myös yksilöitä. Kyllä meistä välitettiin enemmän yksilöinä kuin mitä mä olisin luullu. Meiltä kysyttiin alkuun paljon esimerkiksi siviilielämästä ja täten välitettiin. (Vänrikki, 24.)

Siellä tuli vähän semmonen olo että sulla ei oo mitään väliä yksilöllisesti. Musta tuntuu että noissa kaikissa asioissa tärkeintä oli se, että mietitään siellä laitoksessa miten tästä selvittäisiin kaikkein helpoimmalla. Tuli just sellainen olo, että tollasessa laitoksessa yksilöllä ei ole mitään merkitystä. (Aliupseeri, keskeyttänyt, 20.)

Laitoselämä sisälsi haastateltujen mukaan varsin paljon rutinoitunutta toimintaa. Rutiinit koettiin turvallisiksi, ja moni vastaajista kokikin alkushokin jälkeen laitoksen rutiineihin sopeutumisen suhteellisen helpoksi. Rutinoitunut arki ja tietyt rajoitteet yksilön toiminnassa palveluksen aikana koettiin myös turvallisiksi. Aliupseeri, 20, kuvailikin armeijan laitoselämää sanoilla ”tiukka ja turvallinen”. Haastatellun mukaan turvallisuus syntyy säännönmukaisesta, toistuvasta toiminnasta ja tiukka kuri vahvistaa turvallisuuden tunnetta.

5.3 Sotilaskuri

Laitoselämää kuvailtiin ”tiukaksi ja turvalliseksi”, jolloin osan tätä turvallisuuden tunnetta koettiin syntyvän armeijan asettamista rajoista ja säännöistä käsin. Muita haastateltavien sotilaskuriin liittämiä käsitteitä olivat muun muassa itsekuri, stressaavuus ja sotilaskuri luontevana osana järjestelmää. Sotilaskurin subjektiivisissa kokemuksissa havaittiin pieniä eroja haastateltujen välillä, mutta kokonaisuutena kokemukset olivat varsin samankaltaisia.

Kaikki haastatellut kokivat sotilaskurin luontevana osana armeijan järjestelmää. Osa pohti haastattelun aikana millainen armeija olisi ilman tiukkaa soti-

laskuria, ja lopulta jokainen heistä totesi sen mahdottomaksi ajatukseksi. Sotilaskuri koettiin helpoksi noudattaa, eikä kukaan haastatelluista ollut kokenut ongelmia armeijan auktoriteetteihin suhtautumisessa.

Ei niitä käskyjä oo mitenkään vaikee totella, koska niin se systeemi toimii. Sit on kaikista helpointa itellekin. Ei se toimi niin että kaikilla olis samanlainen määräysvalta, vaan kyl-lähän siellä pitää olla johtajat ja alaiset. Se on ainoa mahdollinen tapa toteuttaa jotain to-lasta. (Vänrikki, 21.)

Niissä [säännöt] ei ollu mitään vaikeeta, mutta jos sulla ei oo itsekuria niin sit sä teet siitä itelles vaikeeta. Mä en kokenu sitä vahvaa sotilaskuria vaikeena, sun vaan piti päättää että mä tottelen. (Aliupseeri, keskeyttänyt, 20.)

Armeijan sääntöjen ja sotilaskurin koettiin kasvattavan yksilön itsekuria ja epämukavuuden sietokykyä. Nämä kokemukset liitettiin osaksi aikuistumista ja sekä henkistä että fyysistä kasvua palveluksen aikana. Luontevuuden ja kasvat-tavuuden lisäksi sotilaskurilla koettiin kuitenkin olevan myös negatiivisia puo-lia. Sotilaskuria kuvailtiin joissain tilanteissa ahdistavaksi ja stressaavaksi rajoit-tavuutensa takia. Lisäksi lähes jokainen haastateltu mainitsi sotilaskurin yhtey-dessä simputtamisen, eli kiusaamiseksi luokiteltavan alempiarvoisen varusmie-hen alistamisen.

Mä en kokenu minkäänlaista simputtamista, mut se oli ehkä myös suhtautumisesta kiinni. Meidän peruskoulutuskaudella esimerkiksi räjäytettiin pinkkoja, minkä myöhem-min kerrottiin olevan simputtamista. Mutta senkin kokeminen on aika henkilökohtaista. (Kersantti, 21.)

Mulla ei ollut ongelmia jos joku käskytti. Mut kyllä siinä alko miettimään että jos on joku henkilö joka on vähänkään herkempi, tulee mieleen niinkun koulukiusaaminen. Vähän se oli siihen tyyliin joidenkin johtajien kohdalla. (Aliupseeri, keskeyttänyt, 20.)

Haastatelluista kukaan ei kokenut sotilaskurin noudattamista ongelmalliseksi, eivätkä he henkilökohtaisesti kokeneet tulleen simputetuiksi. Simputtaminen koettiin kuitenkin varsin subjektiivisena käsitteenä. Kersantti, 21, kuvaili sitä seuraavasti: *Mä näin että se [simputus] oli vähän sellaista että se ei ole ok, jos susta tuntuu ettei se ole ok.* Haastatellut kokivat, että varusmiespalveluksessa on edel-leen elementtejä jotka osa yksilöistä voi kokea simputukseksi, vaikka itse he eivät kokeneetkaan tulleen alistetuiksi tai kiusatuiksi ylemmän johdon taholta. Li-säksi haastateltujen mielestä simputtamisen käsite ja simputuksen kokeminen olivat paljon omasta suhtautumisesta ja asenteesta riippuvaisia.

5.4 Mieheys

Varusmiespalveluksen kokemusten lisäksi tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, miten varusmiespalveluksen suorittaneet nuoret aikuiset kokivat mieheyden palvelusaikanaan. Haastateltujen mieheyden kokemukset jakautuivat selvästi kahtia. Toisaalta armeijan instituutiona koettiin olevan tasa-arvoinen ja molemmille sukupuolille sopiva, toisaalta varusmiespalveluksen kontekstin koettiin nykymuodossaan toisintavan erityisesti perinteisiä mieheyden normeja.

Mieheyden normatiiviset velvoitteet varusmiespalveluksen kontekstissa ilmenivät erityisesti suhteessa asevelvollisuuteen. Lähes jokainen haastateltu toi esiin, kuinka juuri pakko yhdistää palvelusta suorittavia varusmiehiä. Miesten yleinen asevelvollisuus muovaa armeijasta erityisesti nuorten miesten instituution, jonka haastateltavat kokivat merkittävimmäksi syyksi perinteisten mieheyden normien olemassaololle.

Siellä on nuoria miehiä, niin on siinä tiettyä sikailua ja sellasta äijähuumoria. Sit kun on pelkistä nuorista miehistä koostettu ryhmä, niin kyllä siinä on aika kovat paineet mennä tiettyyn muottiin. Varsinkin alussa on tilanteita kun pitää esittäytyä sellasena kovana jätkänä ja kyllähän ne naisjutut esimerkiksi korostuu siellä. Tällä hetkellä kun iso osa on miehiä niin onhan sillä iso merkitys. Mutta jos olisi tilanne että se olisi pakollinen sekä miehille että naisille, niin ei se niinkun itse instituutio ole erityisesti miehiä varten tarkoitettu. Siellä on niin vähän naisia niin ne on siksi erilaisessa asemassa siellä. (Vänrikki, 21.)

Ainakaan mun porukoissa ei ollu sellasta machoilua mikä yhdistetään miehisyteen. Ei ollu sellasta lihasten pullistelua. Ehkä sit heitettiin jotain läppää naisista, tai kun siellä oli vaan miehiä. (Vänrikki, 24.)

Toki se äijäkulttuuri loistaa sieltä läpi. Tavallaan sellainen huumori ja ehkä just se että meidän miesten on pakko olla siellä niin me jaetaan se kokemus. Huumorissa se äijäkulttuuri näkyi kaikkein eniten. (Kersantti, 21.)

”Äijäkulttuurin” ja ”äijähuumorin” käsitteet nousivat esiin useassa haastattelussa. Varusmiespalvelus koettiin paikaksi, jossa miehisyys korostui huumorissa sekä puhettavassa, mutta konkreettista toimintaa ei koettu erityisesti miehiseksi. Lisäksi miehisen toiminnan koettiin vahvistuvan ryhmässä. Eräs haastateltava kuvasi, kuinka peruskoulutuskaudella paineet perinteisistä miehisestä toimintamalleista ja ”kovana äijänä” olemisesta korostuivat. Osan tästä toiminnasta ajateltiin olevan myös alitajuista ja automaattista.

Mieheyden yhteydessä haastatelluilta kysyttiin myös varusmiespalveluksen sukupuoli-erityisyydestä. Kaikki haastatellut kokivat palveluksen sopivan yhtä lailla myös naisille, eikä armeijan instituutiona koettu olevan ainoastaan miesten toimintakenttä. Lähes jokainen haastateltu nostikin esiin sen, kuinka sukupuolen merkitys palvelusaikana näkyi lähinnä suhteessa miesten asevelvollisuuteen.

En mä nähny sellasta metsässä ryömimistä ja muuta ehkä enemmän miehisiin piirteisiin liitettävää tekemistä mitenkään sellaisena, etteikö naisetkin olis sitä voinu tehdä, ja siis ne tekikin, ihan samalla tavalla kuin me. (Kersantti, 21.)

Mä en vaan osaa ajatella sitä ainoastaan miehen näkökulmasta, mun mielestä se on ihan kaikille. Se ei millään tavalla miehistäny mua, aivan samalla tavalla naiset vois käydä ne asiat. Mun mielestä se on kaikille nuorille. (Aliupseeri, keskeyttänyt, 20.)

Kokonaisuudessaan haastateltujen kokemukset mieheydestä jäivät tutkimuksen yhteydessä vähäisiksi, ja mieheyttä enemmän vastauksissa korostettiin aikuistumisesta sekä henkistä kasvua. Osittain mieheyden ja aikuistumisen kokemuksista puhuttiin myös toistensa synonyymeina. Haastatelluista kukaan ei kertonut varusmiespalveluksen tuoneen mukanaan pelkkää mieheksi kasvamista, vaan kasvun koettiin tapahtuvan sukupuoliserityisyyttä enemmän yleisen aikuistumiskehityksen ja vastuunoton kautta. Sanonnan ”intti tekee pojista miehiä” haastatellut kokivat seuraavasti:

No ei, ei se musta miestä tehnyt. Musta se liittyy enemmän siihen aikuiseksi kasvamiseen. En mä koe että se olis mitenkään sukupuoli-erityisyyttä juttu, se on se vastuu jonka kautta susta tulee kokeneempi ja aikuisempi. (Vänrikki, 21.)

Ensimmäisenä toi lause alkaa naurattaa, siinä ei oo mitään järkeä. Se on vähän erikoinen vertaus, koska jos sä osaat noudattaa sääntöjä, ampua aseella ja työskennellä joukkona niin kuka tahansa silloin selviää siellä. (Aliupseeri, keskeyttänyt, 20.)

Mun mielestä se ei pidä paikkaansa että intti tekis pojista miehiä. Mä näen ehkä että mistä toi sanonta tulee niin siitä, että jos sä olet siellä vuoden niin kyllähän sä kasvat sinä aikana. Niinkun myös ihmisestä ja sukupuolesta riippumatta. (Vänrikki, 24.)

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, ettei varusmiespalvelusta pidetä nykypäivänä erityisesti mieheksi kasvamisen paikkana. Koetun kasvun voidaan todeta tapahtuneen pääasiallisesti aikuistumiskehityksen kautta, johon haastatellut liittivät erityisesti vastuullisuuden, epämukavuuden sietokyvyn, kehittyneen itsevarmuuden ja rohkeuden.

6 POHDINTA

6.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millainen kokemus varusmiespalvelus on nuorelle aikuiselle miehelle. Lisäksi haluttiin selvittää, miten varusmiespalveluksen suorittaneet nuoret aikuiset miehet kokivat mieheyden palvelusaikanaan. Tutkimuksen mukaan keskeisimpiä varusmiespalveluksessa esiin nousseita kokemuksia olivat aikuistuminen, sotilaskuri ja laitospelämä. Sukupuolen merkitystä varusmiespalveluksessa tutkittiin mieheyden käsitteen avulla, mutta mieheyden kokemukset jäivät haastateltujen osalta verrattain vähäisiksi. Miehisen käytöksen koettiin jonkin verran korostuvan ryhmässä, mutta kaikki haastatellut kokivat palveluksen kuitenkin sopivan yhtä lailla myös naisille. Armeijan ei instituutiona koettu olevan ainoastaan miesten toimintakenttä.

Kasvun koettiin tapahtuvan lähinnä aikuistumiskehityksen eikä mieheyden kautta. Aikuistumista kuvattiin pääasiallisesti suhteessa henkiseen kasvuun, johtamistaitoihin, vastuunkantoon ja epämukavuuden sietokykyyn. Johtamiskokemuksen ja tätä myötä vastuunkannon koettiin olleen merkityksellisin aikuistumisen kokemus palvelusaikana. Lisäksi aikuistuminen nähtiin rohkeutena ilmaista oma mielipiteensä sekä siinä, kuinka riippuvainen yksilö on muista ihmisistä. Aikuistumiseen sisältyy Nurmen ym. (2006, 161) mukaan tapahtumia ja tehtäviä, jotka vaativat yksilöltä päätöksentekoa sekä sopeutumista. Myös kehitystehtävien mukaan nuoren aikuisuuden tavoitteisiin kuuluu riippumattomuus muista ja itsenäistyminen (Nurmi 2006, 166). Haastateltujen kokemusten pohjalta voidaankin todeta, että palvelus on osaltaan ollut muovaamassa yksilöitä kohti aikuisuutta.

Sotilaskuri koettiin luonnollisena osana armeijan instituutiota, eikä kurin noudattamisessa koettu haasteita. Armeijan sotilaskurin koettiin kokonaisuudessaan kasvattavan yksilön epämukavuuden sietokykyä ja itsekuria. Sotilaskurin yhteydessä koettiin, että varusmiespalveluksessa on edelleen elementtejä, jotka osa yksilöistä voi kokea simputukseksi, vaikka tässä tutkimuksessa haastatellut

eivät kokeneetkaan tulleen alistetuiksi tai kiusatuiksi ylemmän johdon taholta. Simputtamisen käsite ja simputetuksi joutuminen koettiin paljon omasta suhtautumisesta ja asenteesta riippuvaisiksi.

Hoikkalan ym. (2009, 10) mukaan varusmiespalvelus on ”elämän poikkeus-tila”, jossa ulkoapäin ohjattavuus ja minuuden riisto ovat jokaisen varusmiehen kohtaamia paikkoja. Tässä tutkimuksessa varusmiespalveluksen aikaisen laitoselämän osa koki haasteelliseksi, kun taas osan oli helppo mukautua ennalta määrättyihin sääntöihin ja rutiineihin. Armeijan koettiin tasapäistävän yksilöitä sopivassa suhteessa, mutta myös henkilökohtaisia valmiuksia koettiin otettavan päätöksissä huomioon. Sukupuolisidonnaisuutta palveluksessa ei koettu, eikä yksilöiden kohtelu täten poikennut naisten ja miesten välillä. Tasa-arvo näkyi vastauksissa selkeästi, ja kaikkien haastateltujen mielestä armeija olikin yhtä lailla sekä naisten että miesten instituutio.

Tämän tutkimuksen tulokset olivat varsin samankaltaisia verrattuna aikaisempaan tutkimukseen. Leskisen ym. (2012, 41) mukaan varusmiespalvelusaika oli nuorille selkeästi kohti aikuisuutta vievä muutosvaihe, jossa kaikkien mitattujen tekijöiden muutos positiiviseen oli tilastollisesti merkitsevä. Tässäkin tutkimuksessa haastatellut kokivat palveluksen kasvattavana kokemuksena, jonka aikana heidän mielestään tapahtui aikuistumiskehitystä. Ojajärven (2012, 211) tutkimuksessa havaittiin, kuinka useimmiten miehisyydestä, aikuistumisesta ja kasvamisesta puhuttiin varusmiespalveluksessa toistensa synonyymeinä. Lisäksi nuoret puhuivat kasvusta itsevarmuuden, omatoimisuuden ja rohkeuden lisääntymisenä. Myös tässä tutkimuksessa aikuistumisen ja mieheyden käsitteistä puhuttiin yhdessä, lisäksi haastatellut kertoivat varusmiespalveluksen kasvattaneen heidän itsevarmuuttaan sekä rohkeuttaan.

Ojajärvi (2012, 215) on todennut, ettei armeijalla ole selkeää kasvatopedagogiikkaa tai kasvatuksellisia näkökulmia, vaan kasvatusta perustuu enemmänkin yleiseen oletukseen sotilaskoulutuksen myönteisistä vaikutuksista. Toteamus on yhtenevä tämän tutkimuksen tulosten kanssa. Varusmiespalveluksen koettiin tässä tutkimuksessa kasvattaneen eniten kokonaisuutena, ja kasvatuksellisesti

merkittäviä kokemuksia haastateltavat kertoivat kokeneensa sekä peruskoulutuskautella että johtajakoulutuksessa.

Eriäviä tuloksia saatiin mieheyden kehittymisestä palvelusaikana. Ojajärven (2012, 215) tutkimuksen yhteydessä mieheksi kasvamisen miellettiin tapahtuvan ennen kaikkea sotilaskurikasvatuksen kautta. Tässä tutkimuksessa kukaan haastatelluista ei liittänyt kahta tutkimuksen teemoista, sotilaskuria ja mieheyttä, toisiinsa. Lisäksi Ojajärven (2012, 215-216) tutkimuksessa armeijan todettiin monien haastateltujen mielestä tekevän miehen, ja samalla sen todettiin olevan osa mieheksi kasvamisen ja miehisyden määrittelyprosessia. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan armeija ei kasvattanut miehenä, vaan kasvu koettiin pääasiallisesti aikuistumiskehityksen kautta. Tässä tutkimuksessa haastatellut kuvasivat varusmiespalvelusta tasa-arvoiseksi paikaksi, eikä palveluksen suorittamisen koettu olevan sukupuolisidonnaista.

Tämän tutkimuksen mukaan varusmiespalvelus näyttäytyi nuoren aikuisen miehen toimijuuden muovaajana erityisesti aikuistumiskehityksen näkökulmasta. Haastatellut kokivat muutoksia toiminnassaan muun muassa suhteessa henkiseen kasvuun, epämukavuuden sietokykyyn, itsevarmuuteen, rohkeuteen ja riippumattomuuteen muista. Haastatellut kokivat oppineensa epämukavuuden sietokykyä ja fyysisiä taitoja erityisesti armeijan peruskoulutuskautella. Johtajakoulutuksessa korostui erityisesti yksilön henkinen kasvu muun muassa vastuunkannon, itsevarmuuden ja johtamisoppien kautta.

Valta on nähty sekä toimijuuden resurssina että sen tavoitteena (Eteläpelto ym. 2011, 13). Tämän tutkimuksen kontekstissa institutionalisoituneen vallan voidaan todeta näyttäytyneen osana yksilön toimijuuden muovautumista. Varusmiehen toimijuuden muovautuminen kietoutui valtaan sotilaskurissa ja auktoriteetin oikeudessa antaa käskyjä. Lisäksi vallan voidaan nähdä toteutuvan armeijassa instituutiona, joka asevelvollisuuden nojalla velvoittaa nuoren aikuisen miehen varusmiespalvelukseen.

Haastateltujen kokemaa aikuistumiskehitystä voidaan tarkastella myös sosiokulttuurisen ja autonomisen toimijuuden kautta. Hoikkalan ym. (2009, 408) mukaan sotilaskoulutus pohjaa kollektiivisiin sosiaalistamistekniikoihin pyrkien

eroon yksilön ajasta, eikä sotilaskoulutuksessa ole tilaa persoonallisille sävyille, sanonnoille tai tunteenpurkauksille. Sosiokulttuurinen toimijuus ilmenee varusmiespalveluksessa erityisesti siinä, kuinka instituutio ja armeijan ympäristö vaikuttivat yksilön toimintaan, eikä yksilö pystynyt säätelemään täysin itsenäisesti henkilökohtaista toimijuuttaan.

Autonomisella toimijuudella viitataan niihin yksilön päätöksenteon prosesseihin, jotka tarjoavat mahdollisuuden muun muassa yksilön omien näkemysten muodostumiseen, tahdonilmaisuihin ja tekoihin (Juvonen 2015, 39). Tässä tutkimuksessa nämä piirteet näkyivät erityisesti johtajakoulutuksen yhteydessä, jossa haastatellut kokivat oppineensa itsevarmuutta ja rohkeutta sekä kykyä soveltaa hankkimiaan johtamisoppeja elämässään. Toisaalta toimijuuden ei voida koskaan sanoa olevan täysin autonomista niin, että yksilö olisi sosiaalisten rakenteiden ja prosessien ulkopuolella (Ojala ym. 2009, 22). Tämän tutkimuksen kontekstissa sosiokulttuurisen toimijuuden käsitteen voidaan todeta ilmenneen peruskoulutuskaudella, kun taas autonominen toimijuus liittyi lähinnä johtajakoulutuksessa opittuihin taitoihin.

Sukupuoli voidaan nähdä yhtenä yksilön kategorisoinnin keinona, joka toteuttaa sukupuolittuneisuutta instituutiossa (Mietola ym. 2005, 14-15). Toimijuuden sukupuolittuneisuus ilmeni tässä tutkimuksessa suhteessa kokemuksiin mieheydestä. Sukupuolittunut toimijuus ilmeni erityisesti siinä, kuinka haastatellut kertoivat ”äijäkulttuurin”, ”äijähuumorin” ja miehisen käyttäytymisen korostuneen varusmiespalveluksen ryhmätoiminnassa. Mieheyden ei koettu erityisesti mahdollistavan tai rajoittavan yksilön toimintaa varusmiespalveluksessa, ja haastatellut kuvasivatkin varusmiespalvelusta tasa-arvoiseksi paikaksi molemmille sukupuolille.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kyseessä oli laadullinen tutkimus ja tarkoituksena oli tutkia yksilöiden subjektiivisia kokemuksia, eivätkä tutkimuksessa saadut tulokset ole täten yleistettävissä. Tulokset auttavat ymmärtämään varusmiespalveluksen johtajakoulutusta käyneiden nuorten aikuisten miesten kokemuksia. Tutkimuksen merkittävänä luotettavuustekijänä voidaan pitää tutkimusprosessin mahdollisimman tarkkaa seelostusta, joka koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita. Myös tutkimuselosteen rikastuttaminen suorilla haastatteluotteilla lisää luotettavuutta, jolloin lukija voi arvioida tutkijan tulkintoja suhteessa hankittuun aineistoon. (Hirsjärvi ym. 1997, 232-233.) Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline (Eskola & Suoranta 1998, 211). Tässä tutkimuksessa haastattelijalla itsellään ei kuitenkaan ollut kokemusta varusmiespalveluksesta, joka osaltaan piti tutkimustulokset sekä tutkimusprosessin ennakoasenteettomana ja lisäsi tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksen teossa kunnioitettiin haastateltujen anonymiteettia eikä haastatteluaineistoa luovutettu missään tutkimuksen vaiheessa ulkopuolisille. Lisäksi haastattelut toteutettiin haastateltaville luonnollisissa tiloissa, eikä heitä missään tilanteessa johdateltu vastauksissaan. Luottamuksellisuus tarkoittaakin myös sitä, kuinka haastattelijan on kerrottava haastateltavilleen totuudenmukaisesti haastattelun tarkoituksesta, käsiteltävä ja säilytettävä saamiaan tietoja luottamuksellisina ja varjeltava haastateltavien anonymiteettia tutkimusraporttia kirjoittaessaan (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 17).

Tutkimusasetelmaa ja aineistonkeruun muotoa voidaan pitää tässä tutkimuksessa pätevänä, sillä teemahaastattelun avulla haastatelluilta saatiin kerättyä tarkoituksenmukaisia henkilökohtaisia kokemuksia tutkittavasta aiheesta. Teemahaastattelu onkin paljon käytetty aineistonkeruun tapa kasvatustieteissä, sillä se vastaa hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia (Hirsjärvi ym. 1997, 208). Teemahaastattelun käyttö on ollut yleistä suomalaisissa tutkimuksissa myös siksi, että teemahaastattelussa vastaaja pääsee halutessaan puhumaan varsin va-

paamuotoisesti. Kerätyn materiaalin voidaan katsoa edustavan vastaajien puolta itsestään ja olevan täten pätevä tapa kerätä aineistoa fenomenologisesti. Teemahaastattelussa käytettävät teemat takaavat kuitenkin sen, että jokaisen haastateltavan kanssa on puhuttu edes jossain määrin samoista asioista. (Eskola & Suoranta 1998, 88.)

Tutkimuksen luotettavuutta parantaa myös tutkimuksen toistettavuus. Toistettavuudella viitataan siihen, kuinka analyysissa käytetyt luokittelu- ja tulkintasäännöt esitetään niin yksiselitteisesti kuin mahdollista, ja että toinen tutkija voi niitä soveltamalla tehdä samat tulkinnat aineistosta (Eskola & Suoranta 1998, 217). Teemahaastattelurungon (Liite 1) avulla teemahaastattelu ja tutkimuskysymykset olisivat toistettavissa. Tutkittavien määrä kandidaatintutkielman yhteydessä oli varsin pieni ($n=4$), mutta tutkimusta olisi myös mahdollista laajentaa koskemaan isompaa määrää tutkittavia ja täten myös tarkastella aineiston riittävyyttä ja analyysin kattavuutta. Tämän tutkimuksen analyysia voidaan kuitenkin pitää laadulliseksi tutkimukseksi kattavana, sillä tulkintoja ei perustettu satunnaisiin poimintoihin aineistosta (Eskola & Suoranta 1998, 216).

Tutkimustuloksia tarkasteltaessa on huomioitava tulosten kohdistuvan ainoastaan johtajakoulutusta käyneisiin varusmiehiin, eivätkä nämä kokemukset ole yleistettävissä kaikkien varusmiesten kokemuksiksi. Kokonaisvaltaisemman ymmärryksen saavuttamiseksi olisikin merkityksellistä tutkia johtajakoulutusta käyneiden lisäksi esimerkiksi 165 päivää (6 kuukautta) palvelleiden yksilöiden kokemuksia varusmiespalveluksesta. Leskisen ym. (2012, 41) tutkimuksen mukaan juuri 6 kuukautta palvelleet varusmiehet kokivat lähtötason huomioon ottaen kaikkein eniten henkilökohtaisen henkisen kehityksen hyötyä varusmiespalvelusaikanaan. Eräänä tutkimuksen rajoitteena voidaan pitää myös tutkijan kokemattomuutta tutkimustyössä, sillä tämä oli tutkijan ensimmäinen tutkimus.

6.3 Jatkotutkimushaasteet

Tutkimuksen yhteydessä esiin nousi lukuisia jatkotutkimushaasteita. Eräänä jatkotutkimuskysymyksenä voidaan pitää sitä, millaiset syyt johtavat eroihin varusmiespalveluksen kokemuksissa. Haastateltujen kokemukset varusmiespalveluksesta olivat varsin subjektiivisia ja nämä kokemukset liitettiin osaksi omaa henkilökohtaista taustaa. Syitä kokemuksellisiin eroihin oli tämän tutkimuksen kontekstissa mahdotonta selvittää, sillä haastateltujen taustatiedoista kerättiin teemahaastattelulomakkeen yhteydessä talteen ainoastaan sotilasarvo, ikä ja aika palveluksen päättymisestä.

Haastateltavat mainitsivat varusmiespalveluksen mieheyden kokemusten yhteydessä erityisesti vahvan ”äijäkulttuurin” ilmenemisen, jonka lisäksi kuitenkin korostettiin palveluksen tasa-arvoisuutta molemmille sukupuolille. Ojajärven (2012, 215-216) tutkimuksen mukaan armeija teki pojasta miehen, ja samalla varusmiespalveluksen todettiin olevan osa mieheksi kasvamisen ja miehisyyden määrittelyprosessia. Tässä tutkimuksessa haastatellut kuvasivat varusmiespalvelusta tasa-arvoisena paikkana, ja palveluksen koettiin kasvattavan pääasiallisesti aikuistumiskehityksen eikä mieheyden kautta. Tulosten ristiriitaisuuden vuoksi sekä mieheksi kasvun että armeijan tuottaman mieheyden kulttuurin jatkotutkimus olisikin merkityksellistä. Jatkotutkimuksen avulla olisi mahdollista hankkia tarkempaa tietoa varusmiespalveluksen subjektiivisista ja kollektiivisista kokemuksista erityisesti sukupuolen näkökulmasta.

Tässä tutkimuksessa haastatellut eivät kokeneet tulleen alistetuiksi tai kiusatuiksi ylemmän johdon taholta, vaikka simputusta todettiin edelleen tapahtuvan varusmiespalveluksessa. Simputtamisen käsite ja simputetuksi joutuminen koettiin paljon omasta suhtautumisesta ja asenteesta riippuvaisiksi. Aineiston analyysin yhteydessä heräsi kysymys siitä, millainen suhtautuminen ja asenne haastateltavien mielestä suojaisivat yksilöä simputukselta. Tähän kysymykseen ei tutkimuksen yhteydessä kuitenkaan saatu vastausta, ja siksi myös sen tarkempi jatkotutkimus voisi olla hyödyllistä.

Tämän tutkimuksen tulosten luotettavuutta olisi mahdollista parantaa laajentamalla tutkimusotosta. Laajentamalla työtä kandidaatintutkielmasta esimerkiksi pro gradu-tutkielmaksi saataisiin hankittua varsin laaja laadullinen aineisto. Eräänä jatkotutkimushaasteena voidaankin pitää aiheen syvällisempää tutkimusta, sillä aikaisempaa tutkimusta suomalaisen varusmiespalveluksen merkityksestä yksilön toimijuudelle ei ole juurikaan tehty. Jatkotutkimuksen tuottama tutkimustieto voisi osaltaan edistää varusmiespalveluksen kehittämistä ja nuoren aikuisen varusmiehen toimijuuden tukemista.

LÄHTEET

- Abbott, P. & Wallace, C. (toim.) 2016. *Gender, Power and Sexuality*. Lontoo: Macmillan.
- Ahlbäck, A. 2014. Taistelu mieheyden militarisoinnista itsenäisyyden alkuvuosina. Teoksessa Markkola, P., Östman, A-C. & Lamberg, M. (toim.) 2014. *Näkymätön sukupuoli: mieheyden pitkä historia*. Tampere: Vastapaino, 192-223.
- Arnett, J. J. 2015. Identity Development from Adolescence to Emerging Adulthood: What We Know and (Especially) Don't Know. Teoksessa McLean, K.C. & Syed, M. (toim.) 2015. *The Oxford Handbook of Identity Development*. Oxford: Oxford Library of Psychology, 53-64.
- Asevelvollisuuslaki 2007/1438. Annettu Helsingissä 28.12.2007. [Viitattu 7.2.2016]. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438>
- Elder, G. H. 1998. The Life Course as Developmental Theory. *Child Development* 69 (1), 1-12.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) 2015. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-44.
- Eteläpelto, A., Heiskanen, T. & Collin, K. Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys. Teoksessa Eteläpelto, A., Heiskanen, T. & Collin, K. (toim.) 2011. *Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa. Aikuiskasvatuksen 49. vuosikirja*. Helsinki: Kansanvalistusseura: Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 9-30.

- Eteläpelto, A., Vähäsantanen, K., Hökkä, P. & Paloniemi, S. 2013. What is agency? Conceptualizing professional agency at work. *Educational Research Review* 10, 45-65.
- Giaccardi, S., Ward, M. L., Seabrook, R. C., Manago, A. & Lippman, J. 2016. Media and modern manhood: Testing Associations Between Media Consumption and Young Men's Acceptance of Traditional Gender Ideologies. *Sex Roles a Journal of Research* 75 (3), 151-163.
- Hakanen, A. 2011. Yleisen asevelvollisuuden myönteiset vaikutukset asevelvolliselle ja yhteiskunnalle. *Maanpuolustuskorkeakoulu, Esiupseerikurssi* 63.
- Havighurst, R. J. 1948. *Developmental Tasks and Education*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Hoikkala, T., Salasuo, M. & Ojajärvi, A. 2009. Tunnetut sotilaat. Varusmiehen kokemus ja terveydentaju. *Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura: Julkaisuja* 94.
- Juvonen, T. 2015. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. *Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura: Julkaisuja* 165.
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. 2001. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 26-43.
- Laine, T. 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) 2015. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 29-51.
- Leskinen, J., Sinkko, R. & Virtanen, V. 2012. Yhteiskuntasuhteiden muutokset ja aikuistuminen varusmiespalvelusaikana. *Maanpuolustuskorkeakoulu, käyttäytymistieteiden laitos: Julkaisusarja* 1/2012.

- Markkola, P., Östman, A-C. & Lamberg, M. 2014. Onko suomalaisella miehellä historiaa? Teoksessa Markkola, P., Östman, A-C. & Lamberg, M. (toim.) 2014. Näkymätön sukupuoli: mieheyden pitkä historia. Tampere: Vastapaino, 7-24.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp Ky.
- Mietola, R., Lahelma, E., Lappalainen, S. & Palmu, T. 2005. Johdattelua kohtaamisiin kasvatuksen, koulutuksen ja tutkimuksen kentillä. Teoksessa Mietola, R., Lahelma, E., Lappalainen, S. & Palmu, T. (toim.) 2005. Kohtaamisia kasvatuksen ja koulutuksen kentillä: erontekoja ja yhdessä tekemistä. Joensuu: Suomen Kasvatustieteellinen seura, 9-19.
- Nahmias, E. 2007. Autonomous Agency and Social Psychology. Teoksessa Marraffa, M., De Caro, M. & Ferretti, F. (toim.) 2007. Cartographies of the Mind. Netherlands: Springer, 169-185.
- Nevala-Nurmi, S-L. 2014. Suojeluskuntien soturit, isät ja pojat. Teoksessa Markkola, P., Östman, A-C. & Lamberg, M. (toim.) 2014. Näkymätön sukupuoli: mieheyden pitkä historia. Tampere: Vastapaino, 224-245.
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Ojajärvi, A. 2012. Varusmiespalvelus kasvatustilaksi. Teoksessa Pekkarinen, E. & Vehkalahti, K. & Myllyniemi, S. (toim.) 2012. Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä: nuorten elinolot-vuosikirja 2012. Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura: Julkaisuja 131, 207-217.
- Ojala, H., Palmu, T. & Saarinen, J. 2009. Paikalla pysyvää ja liikkeessä olevaa. Feministisiä avauksia toimijuuteen ja sukupuoleen. Teoksessa Ojala, H., Palmu, T. & Saarinen, J. (toim.). 2009. Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa. Tampere: Vastapaino, 13-38.
- Paju, P. 2011. Koulua on käytävä: Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura.

- Patton, M. 2002. *Qualitative research and evaluation methods*. 3rd edition. California: Sage.
- Plummer, D. C. 2001. The Quest for Modern Manhood: Masculine Stereotypes, Peer Culture and the Social Significance of Homophobia. *Journal of Adolescence* 24 (1), 15-23.
- Raitanen, M. 2001. Aikuistuminen - uusi vaihe elämässä vai uusi elämä vaiheessa? Teoksessa Sankari, A. & Jyrkämä, J. (toim.) 2001. *Lapsuudesta vanhuuteen: iän sosiologiaa*. Tampere: Vastapaino, 187-224.
- Roberts, B. W. & Mroczek, D. 2008. Personality Trait Change in Adulthood. *Current Directions in Psychological Science* 17 (1), 31-35.
- Rudd, P. & Evans, K. 1998. Structure and Agency in Youth Transitions: Student Experiences of Vocational Further Education. *Journal of Youth Studies* 1 (1), 39-62.
- Schoon, I. 2016. A Socio-Ecological Model of Agency: The Role of Structure and Agency in Shaping Education and Employment Transitions in England. *Journal of Longitudinal and Lifecourse Studies* 8 (1), 35-56.
- Swain, J. 2016. Changing the Identities of Young Army Recruits and New Ways of Looking at Hegemonic Forms of Military Masculinity. *Culture, Society & Masculinities* 8 (1), 1-19.
- Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. 2005. Johdanto. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2005. *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 9-21.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Varusmies 2017. Opas varusmiespalvelukseen valmistautuvalle. Puolustusvoimien julkaisut [Viitattu 28.2.2017]. http://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/2015517/PEVIESTOS_varusmies2017pdf/0bf5b0a8-cd9f-4f48-ade2-131a154ac85d

Vähäsantanen, K & Eteläpelto, A. 2015. Professional Agency, Identity and Emotions While Leaving One's Work Organization. *Professions and professionalism* 5 (3), 1-16

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

Ikä nyt:

Ikä palveluksen alkaessa/loppuessa:

Sotilasarvo:

Kokemukset armeijasta ympäristönä

- laitaselämä
- sotilaskuri
- auktoriteettivalta
- sosiaalisuus
- armeijakulttuuri

Kokemus nuorten miesten instituutiosta

- mieheys, millaisia ajatuksia herättää ”pojista miehiä” kasvatus
- mieheyden normatiiviset velvoitteet armeijassa
- sukupuolen merkityksen kokeminen armeijassa

Varusmiespalveluksen merkityksen arvio tässä elämänvaiheessa

- elämänhallinnan taidot
- aikuistuminen armeijan jälkeen
- muuttiko armeija tapoja olla/toimia/ajatella